

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Д. В. Лико, В. О. Мартинюк, Р. І. Савчук, Т. К. Сокол

КРАЄЗНАВСТВО:

Фізична географія Рівненської області

Навчально-методичний посібник для студентів напрямку підготовки
6.010102: початкова освіта

УДК 91 (477.8)
ББК 26.891.82я7 (4Укр-4Рів)
Л-31

Лико Д. В. Краєзнавство: Фізична географія Рівненської області. Навчально-методичний посібник для студентів педагогічних факультетів напряму підготовки 6.010102: початкова освіта / Д. В. Лико, В. О. Мартинюк, Р. І. Савчук, Т. К. Сокол. – Рівне: “Волинські береги”, 2013. – 64 с.

Навчально-методичний посібник складено згідно програми дисципліни “Землезнавство та краєзнавство” для студентів педагогічних факультетів напряму підготовки 6.010102: початкова освіта. Розрахований на виконання практичних та самостійних робіт модуля з краєзнавства, що є завершальним у даному курсі.

Посібник також буде корисним для вчителів початкових класів та географії, учнів загальноосвітніх навчальних закладів та слухачів МАН учнівської молоді при підготовці до олімпіад з географічного краєзнавства та проведенні позакласних заходів (вікторин, конкурсів).

Рецензенти:

Л.В. Ільїн, доктор географічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки);
С.С. Пальчевський, доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет)

Друкується за ухвалою Вченої Ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 25 жовтня 2013 р.)

© Лико Д.В., Мартинюк В.О., Савчук Р.І., Сокол Т.К., 2013
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

1. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ, МЕЖІ ТА РОЗМІРИ

Завдання 1.

На контурній карті (мал. 1) обведіть кольоровим олівцем границі своєї області і надпишіть її назву та назву адміністративного центру.

Визначте фізико-географічне положення своєї області на території нашої держави (за планом).

Характеристика географічного положення своєї області

ПЛАН

1. Положення області на градусній сітці (відносно екватора, нульового меридіана, інших характерних ліній градусної сітки (тропіків чи полярних кіл)).
2. Крайні точки області та їх географічні координати.
3. Приблизна протяжність області в меридіональному і широтному напрямках.
4. Положення щодо інших областей, країн, морів, океанів.
5. Положення області в кліматичному поясі, природній зоні.

ВИСНОВОК:

ВІДПОВІДЬ:

У якому напрямі і на якій віддалі наш обласний центр розташований від Києва, Сімферополя, Ужгорода? Стрілками покажіть напрями на мал. 1.

ВІДПОВІДЬ:

Наш обласний центр

<i>розташований в</i>	<i>напрямі від Києва, на віддалі</i>	<i>км,</i>
<i>від Сімферополя в</i>	<i>напрямі, на віддалі</i>	<i>км,</i>
<i>від Ужгорода в</i>	<i>напрямі, на віддалі</i>	<i>км.</i>

Завдання 2.

Визначити полуденну висоту Сонцестояння обласного центру 22 червня, 22 грудня, 21 березня.

Примітка: максимальну висоту Сонця над горизонтом визначають за формулою:

$$h_0 = 90^\circ - (\varphi - \sigma),$$

h_0 – висота Сонця;

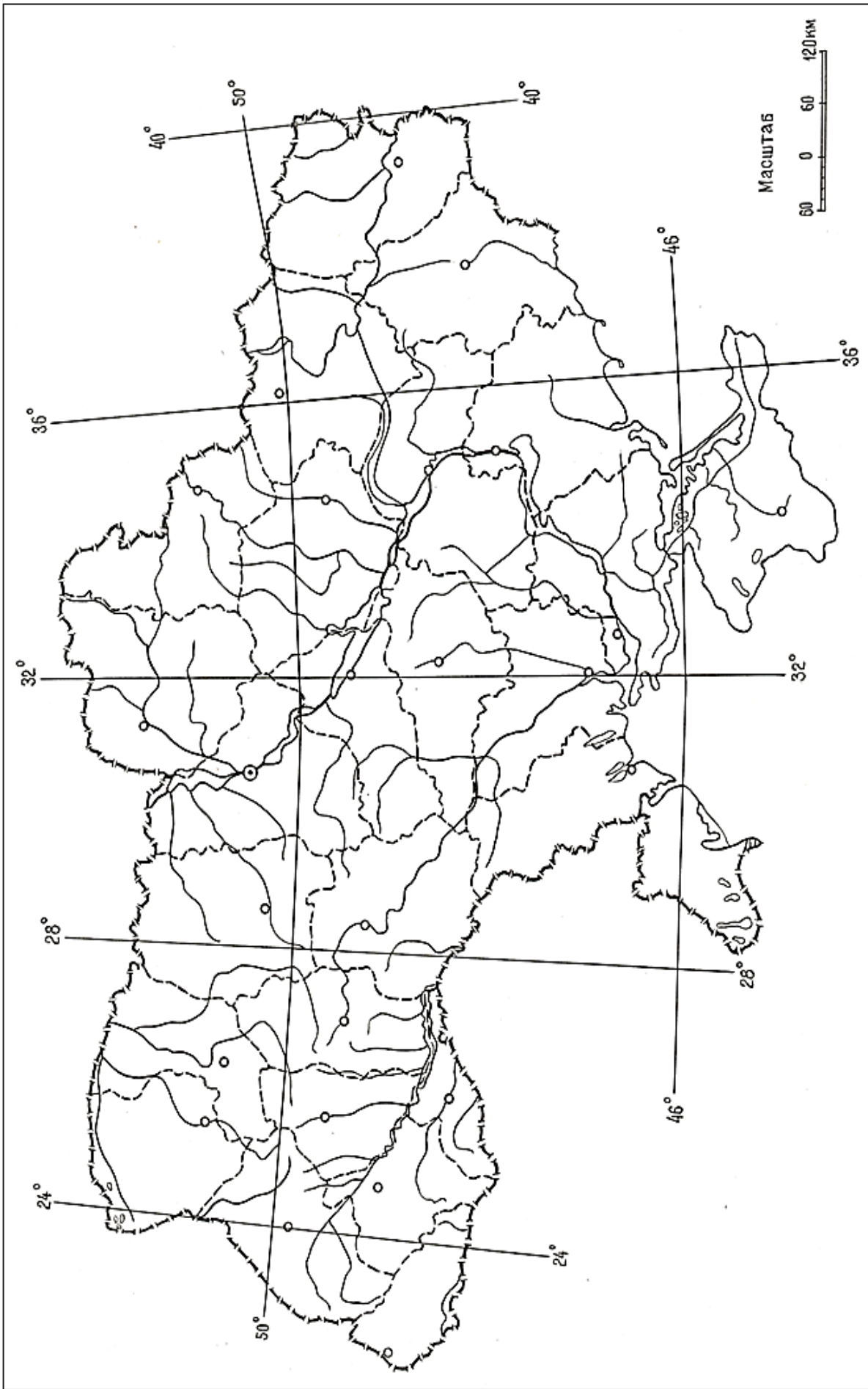
φ – географічна широта;

σ – схилення Сонця.

У дні рівнодення визначення висоти Сонця над горизонтом опівдні спрощується:

$$h_0 = 90^\circ - \varphi$$

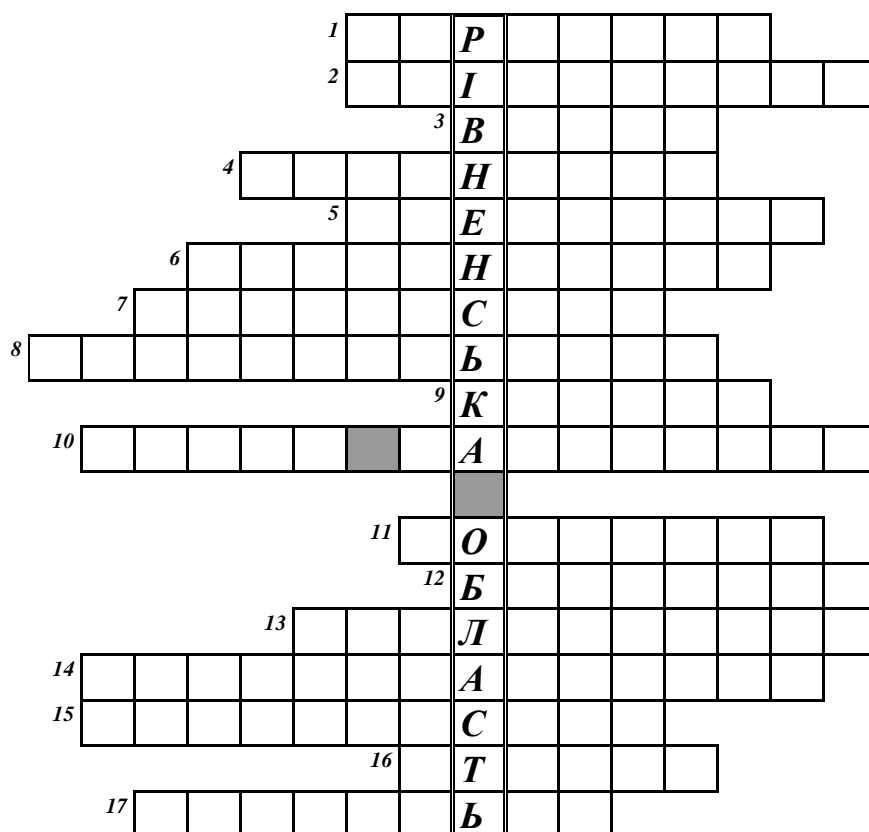
ВІДПОВІДЬ:

Мал. 1. Картосхема України

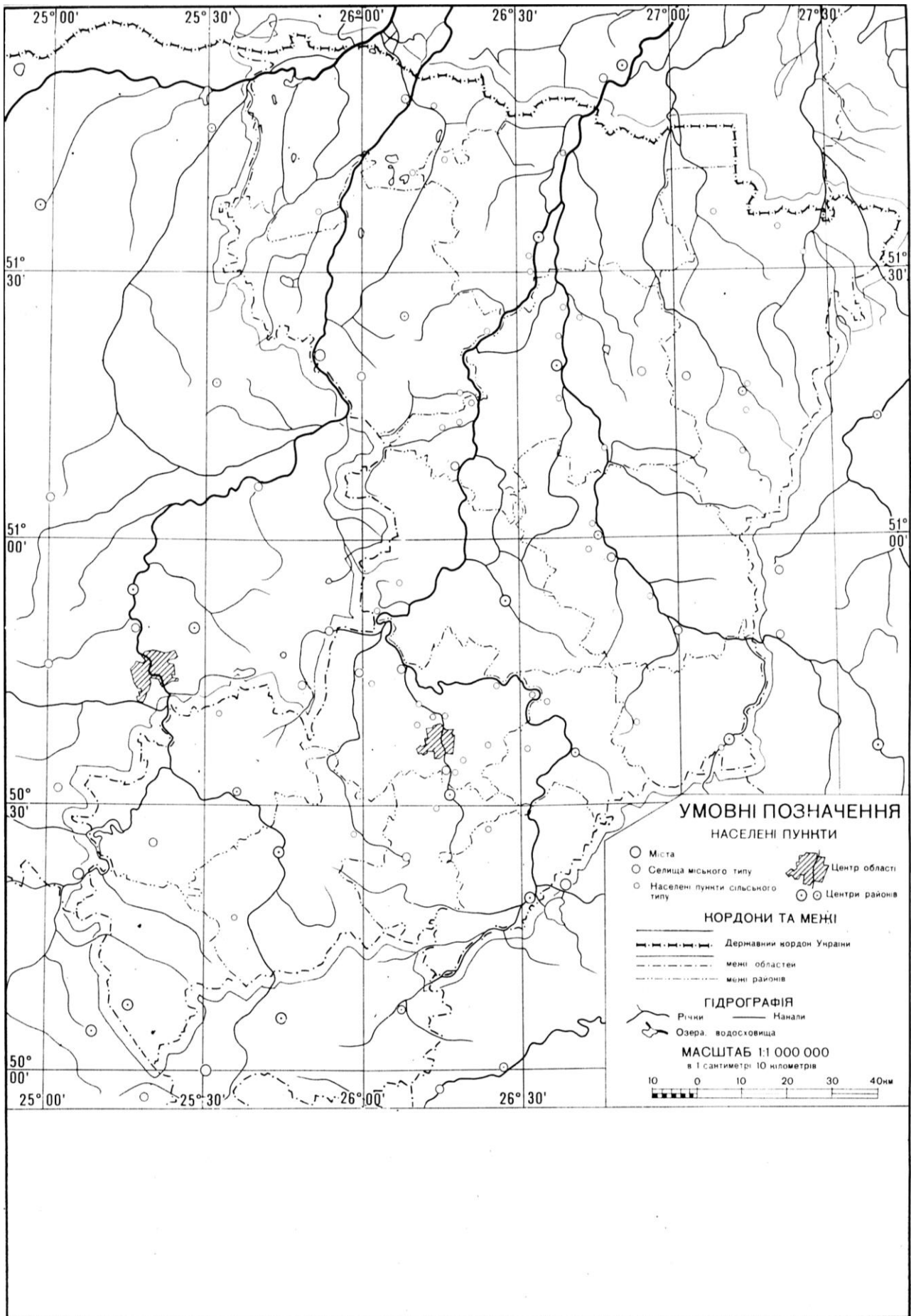
Завдання 3. Кросворд “Рівненська область”

1. Крайня північна точка нашого краю.
2. Водосховище, яке знаходиться на межі двох областей.
3. Річка, по якій проходив кордон між Україною і Польщею до 1939 р.
4. Область, що межує з нашим краєм на заході.
5. Область слов'янської країни, що межує з Рівненщиною на півночі.
6. “Гори”, що є “природним кордоном” нашого краю.
7. Область слов'янської країни, що межує з Рівненщиною.
8. Область, що межує з нашим краєм на півдні.
9. Річка, яка протікає на межі двох областей і впадає у р. Случ.
10. Крайня східна точка області.
11. Крайня західна точка нашого краю.
12. Північний сусід нашої області.
13. Область, що межує з нашим краєм на південному сході.
14. Крайня південна точка Рівненщини.
15. Область, що межує на сході нашого краю.
16. Притока Прип'яті, яка впадає на межі двох областей.
17. Область, що межує з нашим краєм на південному заході.

Завдання 4.

На контурній карті Рівненщини (мал. 2) надпишіть географічну довготу її західної та східної точок та широту південної і північної точок у градусах, а також нанесіть географічні об'єкти, що згадуються у кросворді “Рівненська область”.

Мал. 2. Рівненська область

Завдання 5.

Визначте протяжність території області з півночі на південь і з заходу на схід у градусах і кілометрах.

Примітка: 1° вздовж паралелі 50° дорівнює 71,697 км.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 6.

Визначити координати точки, що по діаметру паралелі протилежна м. Кузнецовську (51° 19' пн. ш., 26° сх. д.).

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 7.

Під яким кутом спостерігається Полярна зоря в м. Рівне?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 8.

Користуючись контурною картою світу (мал. 3.) визначте віддаль в градусах і кілометрах від обласного центру до екватора, до Північного полюса, до Північного тропіка вздовж меридіана.

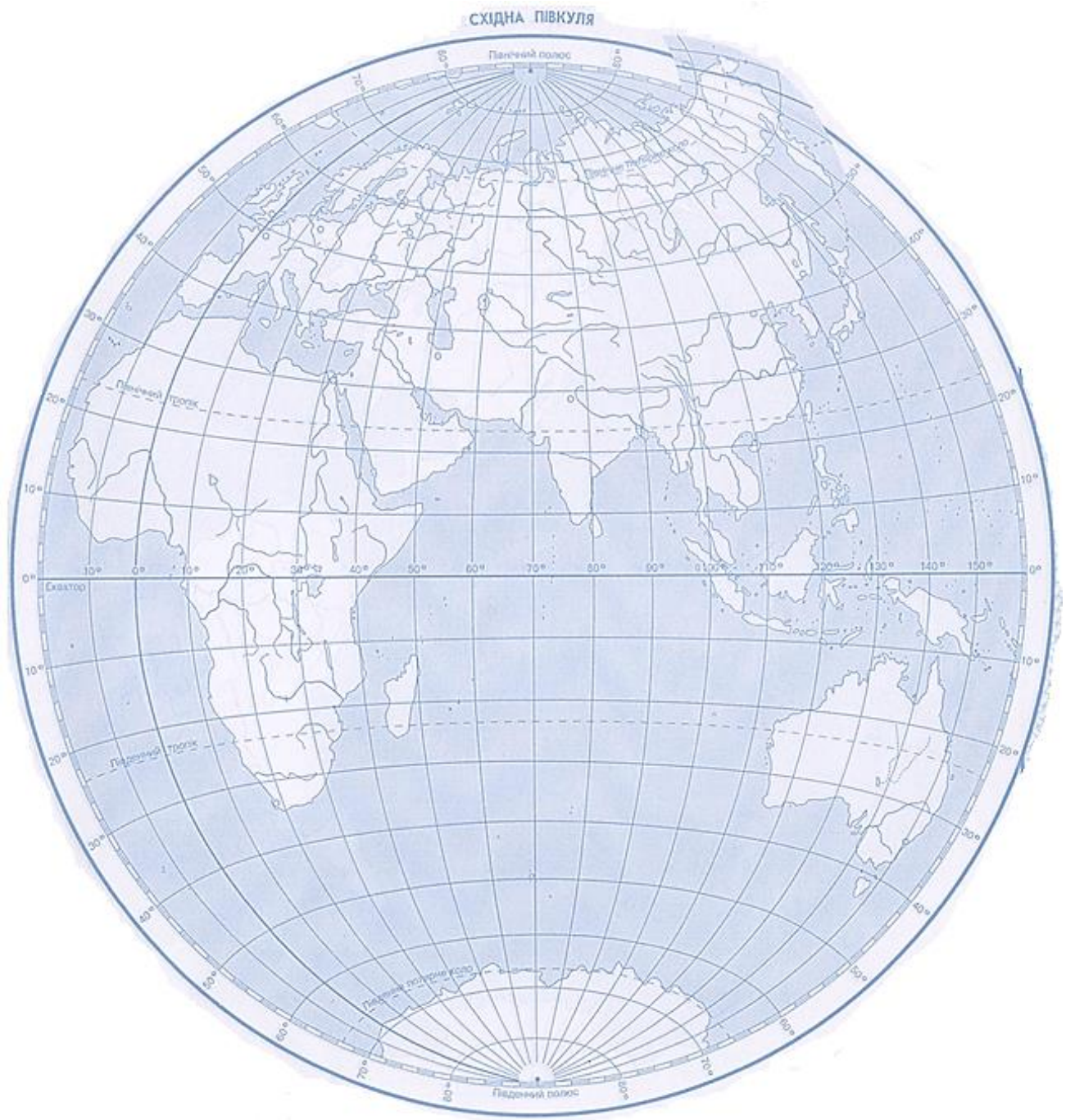
Примітка: 1° вздовж меридіана дорівнює 111,3 км.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 9.

В якому з річкових басейнів знаходиться більша частина території Рівненщини?

ВІДПОВІДЬ:

Масштаб 1:90 000 000

Мал. 3. Карта півкуль

Завдання 10.

В Києві 14 година. Який місцевий час буде в цей момент у Рівному?

Примітка: кутова швидкість Землі 15 °/год.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 11.

Визначити координати і назву пункту, якщо відомо, що висота Полярної зорі у цьому пункті $50^{\circ} 15'$, а місцевий час відстає від місцевого часу Києва на 16 хв.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 12.

Площа Рівненської області становить _____ тисяч квадратних кілометрів. Які з країн вона перевищує за площею?

а) Албанія, б) Ямайка, в) Угорщина, г) Ізраїль, д) Естонія, є) Кувейт.

Завдання 13.

Визначити, про які населені пункти Рівненщини йдеться мова.

Дійсний азимут напрямку з міста Рівного на пункт А – 25° , на пункт Б – 150° , на пункт В – 258° . Відстані на карті масштабу 1:1000 000 між містом Рівне і пунктом А – 3 см, між містом Рівне і пунктом Б – 3,3 см, між містом Рівне і пунктом В – 4,2 см.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 14.

Дійсний азимут напрямку з міста Рівного на пункт А в 2 рази менший від азимута напрямку на пункт Б і в чотири рази менший від азимута напрямку на пункт В. Визначити дійсні азимуту на ці пункти, якщо сума всіх трьох азимутів дорівнює 315° .

Визначити назви цих пунктів, якщо відомо, що відстань на карті масштабу 1:1000 000 між містом Рівне і пунктом А – 9,5 см, між містом Рівне і пунктом Б – 6 см, між містом Рівне і пунктом В – 0,5 см.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 15.

З міста Рівного одночасно виїхали два мотоциклісти. Один з них із середньою швидкістю 60 км/год – в місто Корець, другий із середньою швидкістю 70 км/год – в місто Радивилів. Хто з них прибуде першим, якщо на карті масштабу 1:1000 000 відстань між містами Рівне і Корець – 6 см, а між містами Рівне і Радивилів – 8,5 см.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 16.

На фізичній карті України (с.) виділіть територію площею 1 см². У скільки разів ця територія більша від площі нашої області?

ВІДПОВІДЬ:

ДЛЯ ДОПИТЛИВИХ

Кросворд “Дослідники природи краю”

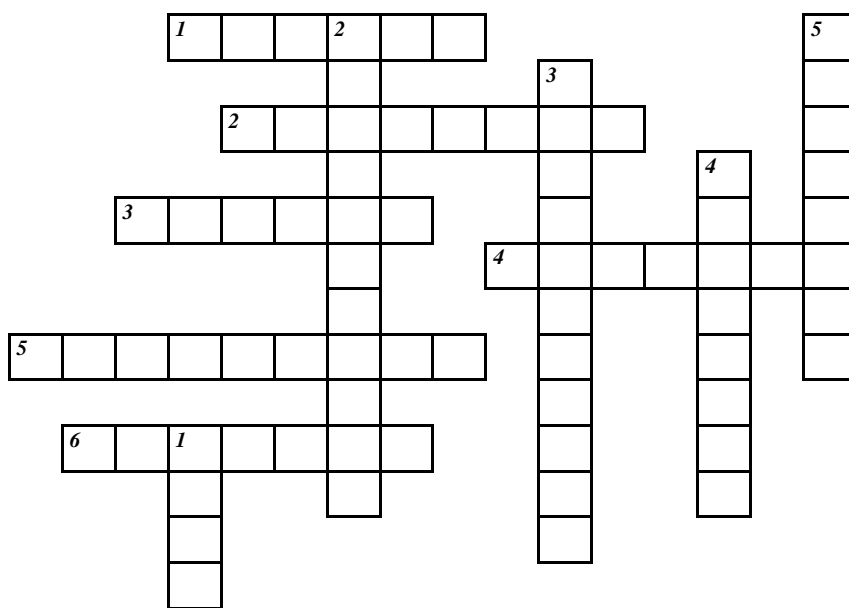
По горизонталі:

1. Вчений, який обґрунтував гіпотезу широкого обводнення території Прип'ятського Полісся у четвертинному періоді.
2. Видатний український фізико-географ, який розробив ландшафтне районування нашого краю.
3. Відома українська дослідниця боліт нашого краю.
4. Видатний вчений-кліматолог Поліського краю кінця ХІХ століття.
5. Відомий фізико-географ, ботанік, ґрунтознавець, один з фундаторів болотознавства Поліського краю.
6. Видатний український фізико-географ, що досліджував геоморфологічну будову Полісся нашого краю.

По вертикалі:

1. Дослідник рельєфу та четвертинних відкладів області.
2. Відомий геолог кінця ХІХ століття, що брав активну участь в експедиційних дослідженнях Полісся 1874-1897 рр.
3. Академік АН України (з 1919 р.), який понад 20 років присвятив вивченню Полісся нашого краю.
4. Видатний вчений, який вніс помітний вклад у дослідження ґрунтів Полісся.
5. Відомий дослідник “блакитних перлин” нашого краю.

Кросворд “Дослідники природи краю”

2. ГЕОЛОГІЧНА БУДОВА І РЕЛЬЄФ

Завдання 1.

З допомогою яких джерел географічної інформації слід скласти характеристику рельєфу області?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 2.

Яку інформацію можна отримати із: а) тектонічної карти; б) геологічної карти; в) геохронологічної таблиці; г) профілю?

ВІДПОВІДЬ:

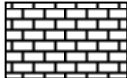
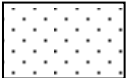
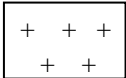
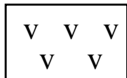

Завдання 3.

Розшифруйте індекси порід різновікових геологічних систем, поширених на території нашого регіону:

- а) N б) К в) D
г) PR д) Р е) S

Завдання 4.

Які породи за своїм літологічним складом мають такі позначення на картах:

- а) б) в)
- г) д)

Завдання 5.

Проставте цифрами (1,2 ...) послідовність залягання у розрізі геологічних порід за віком їх утворення:

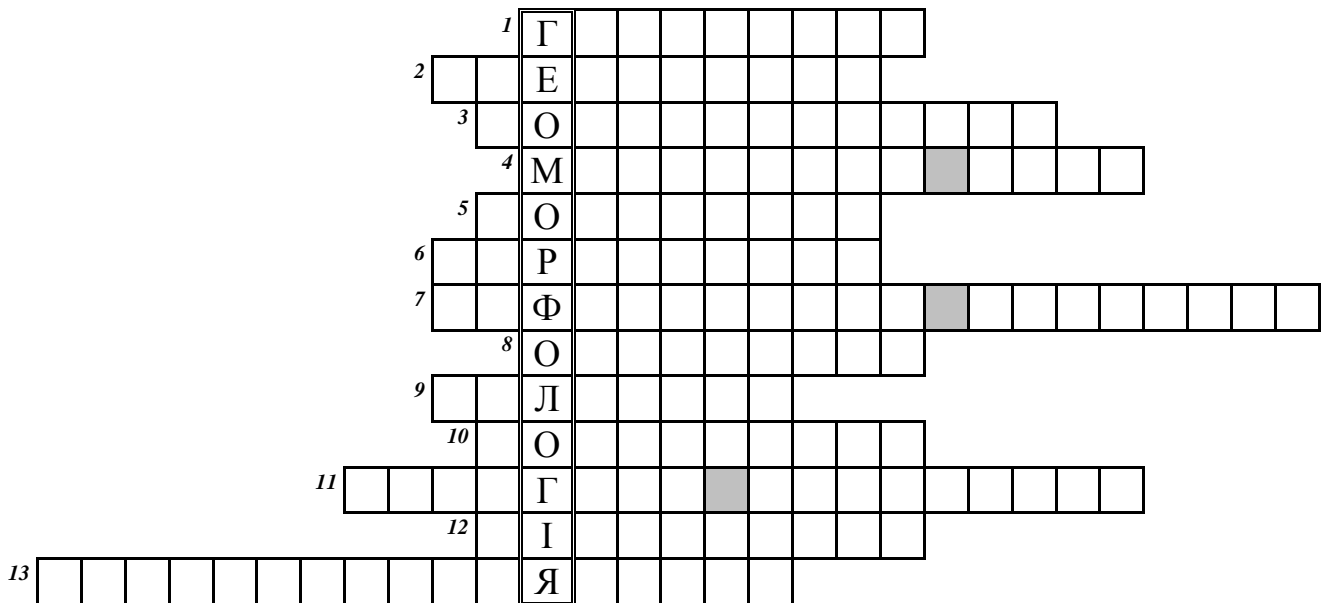
- а) Q (); б) PZ (); в) К (); г) AR (); д) T ();

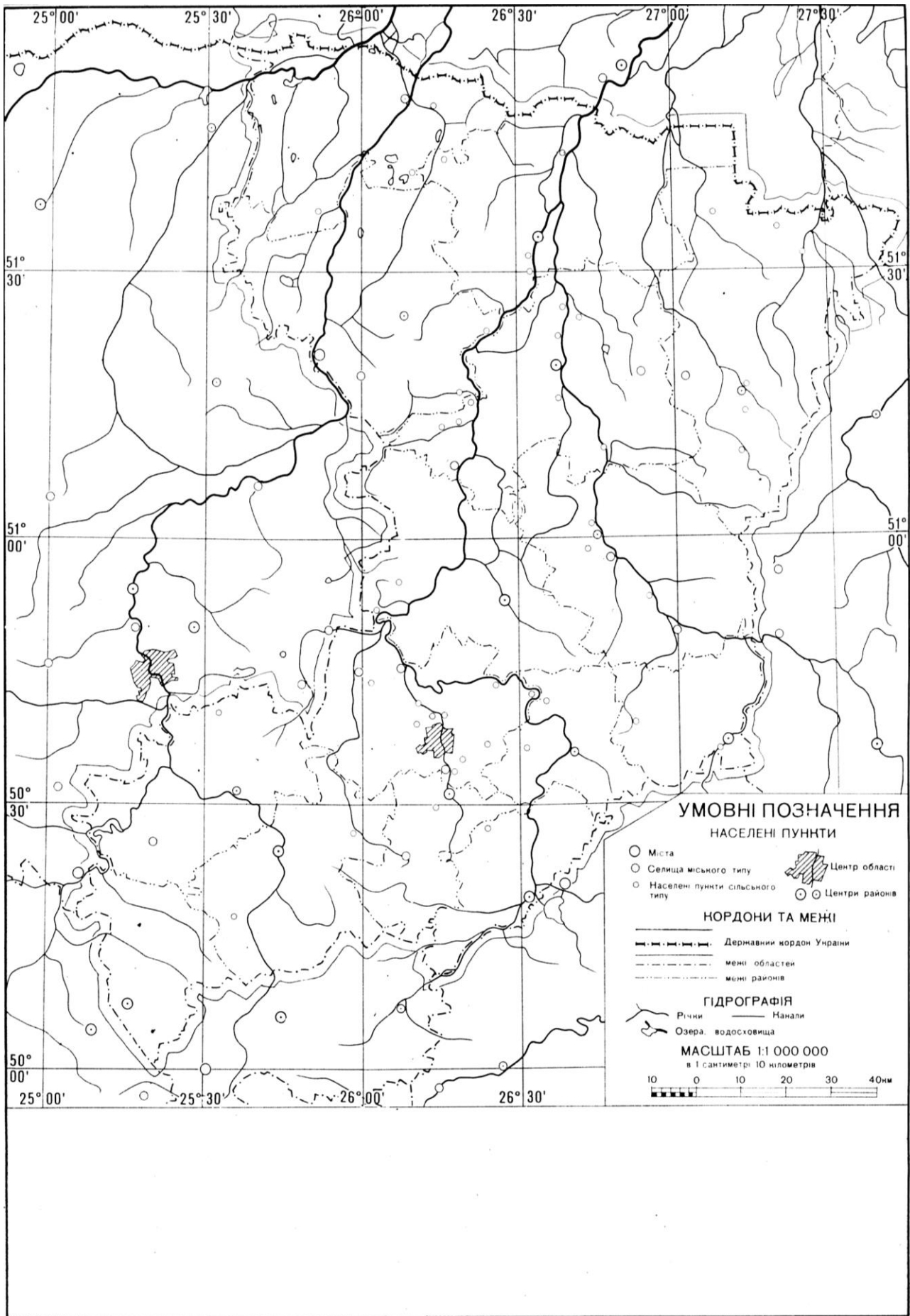
Завдання 11.

Розгадайте кросворд “Геоморфологія” та нанесіть на контурну карту (мал. 4) географічні об’єкти, що згадуються у ньому.

Кросворд “Геоморфологія”

1. Слабо розчленоване плато, що простягається між річками Горинь, Корчик та верхньою течією Стави.
2. Денудаційна рівнина на межі нашого краю і Житомирської області. Охоплює межиріччя Случі і Уборті.
3. Денудаційна рівнина яка охоплює межиріччя Горині та Случі.
4. Асиметрична височина у межиріччі Горині та Ікви, витягнута в субширотному напрямі уздовж р. Світеньки (Збитинки).
5. Слабохвиляста височина, що займає південну частину нашої області.
6. Акумулятивна рівнина, яка утворилася на місці прадавньої долини Стир-Словечно (150-180 м).
7. Назва Волинського (Любомль-Столинського) моренного пасма в нашій області.
8. Прохідна долина, що сполучає Кременецько-Дубенську задрову рівнину з Житомирським Поліссям.
9. Низовина на території нашого краю, південна межа якої проходить по лінії Клевань-Оржів-Олександрія-Тучин-Липки-Великі Межиричі.
10. Структурно-горбиста височина, що розташована у трикутнику між Стиром на заході та нижньою течією Ікви на сході.
11. Денудаційна рівнина, яка займає порівняно невелику ділянку в нашому краї на схід від р. Стави.
12. Плато, яке знаходиться у межиріччі Стиру та Горині.
13. Алювіально-моренна низовина у північно-західній частині нашого краю.

Мал. 4. Рівненська область

Дослідницька робота

Завдання 12.

На основі польових спостережень складіть опис геологічного відслонення гірських порід (див. зразок мал. 5), що знаходиться найближче від вашого населеного пункту (за планом).

Дослідження і опис геологічного відслонення гірських порід

ПЛАН

1. В польовому щоденнику на картосхемі (карті) поставте номер досліджуваного відслонення гірських порід; зробіть його схему.
2. Вкажіть місце розташування геологічного відслонення (поблизу якого населеного пункту або іншого чіткого орієнтиру воно знаходиться); характер місцевості, на якій вивчається відслонення гірських порід; розміри (висота, довжина) і характер геологічного відслонення (обрив, осип, круглий схил і т.д.).
3. Уважно огляньте кожну частину відслонення гірських порід. Сфотографуйте або зарисуйте геологічне відслонення повністю; в якості масштабу поставте геологічний молоток або метрову палку.
4. Опис пластів (шарів) розпочинайте від нижніх до верхніх; запишіть потужність кожного пласту; вкажіть характер границі між пластами, визначте гірську породу, що складає кожен пласт і позначте її окремою буквою; потім вкажіть колір, будову, мінералогічний склад породи і інші зовнішні ознаки.
5. Візьміть зразки із кожного пласту, пронумеруйте їх і складіть етикетку. Розмір зразка 6 x 9 см або 9 x 12 см при товщині 1,5 x 3 см; сипучі зразки складіть в мішечок з номером і цей номер відмітьте в щоденнику або в записній книжці. В своїй записній книжці або щоденнику зарисуйте план-схему і розріз гірських порід. Вкажіть всі зняті розрізи і під певним номером запишіть тільки місце і час взяття зразка порід або скам'янілості, відмітьте, на якій висоті в метрах (над долиною річки, над рівнем води в річці, на дні яру) взято зразок, з якою частини товщі породи (верхня, середня, нижня). Якщо вам зустрінуться кістки тварин, відбитки рослин, вкажіть, в яких шарах вони знайдені. Потім визначте вид рослин і тварин.
6. По зарисовках відслонень гірських порід ви можете скласти геологічну колонку. За різними геологічними відслоненнями району спробуйте відтворити геологічну історію розвитку території.
7. Зразки геологічних відслонень розмістіть в шкільному краєзнавчому музеї або географічному кабінеті.

Зразки, що добре збереглися повинні мати етикетку за формою:

Зразок № _____, школа № _____, район _____
Район роботи _____
Місце взяття зразка (яр, шурф, кар'єр і т.д.), _____
Відслонення № _____,
Шар _____,
Дата: число, місяць, рік. _____
Хто збирав _____ П.І.П. _____, клас _____
Підпис. _____

КОРИСНІ КОПАЛИНИ РІВНЕНЩИНИ

Назва	Походження			Родовище	Господарська діяльність
	Магматичне	Осадове	Метаморфічне		

Завдання 3.

Чому в нашій області переважають осадові корисні копалини?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 4.

Чим пояснити наявність на Рівненщині магматичних корисних копалин?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 5.

Чи є в нашому регіоні сировина для хімічної промисловості?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 6.

Чим відрізняються такі корисні копалини як пісок, глина від базальтів, гранітів?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 7.

Визначте, яка із корисних копалин (а, б або в) (відповідь може бути не тільки однозначною, скажімо 1-в, але й мати два варіанти 2-а, б) відповідає названому в тому ж рядку родовищу Рівненської області.

Таблиця 2.

РОДОВИЩА КОРИСНИХ КОПАЛИН РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

№ п/п	Родовище	Корисні копалини		
		а	б	в
1.	Чемерне	Базальти	Торф	Каоліни
2.	Клесівське	Граніти	Мергелі	Бурштин
3.	Корецьке	Мінеральні води (радонові)	Піски	Кам'яне вугілля
4.	Базальтове	Граніти	Мінеральні води (радонові)	Базальти
5.	Полицьке	Базальти	Граніти	Залізні руди
6.	Хотинське	Нафта	Глини	Пісковики
7.	Посягва	Фосфорити	Граніти	Газ
8.	Кремінне	Нафта	Фосфорити	Торф
9.	Жобринське	Бурштин	Мінеральні води (хлоридно-натрієві)	Каолін
10.	Яцковичі	Граніти	Кам'яне вугілля	Мінеральні води (хлоридно-натрієві)
11.	Губківське	Базальти	Вапняки	Амфіболіти
12.	Коровинське	Торф	Крейда (вапно)	Фосфорити
13.	Здолбунівське	Фосфорити	Мергелі	Торф
14.	Берестовець	Базальти	Граніти	Торф
15.	Степанське	Глини	Мергель	Мінеральні води (хлоридно-натрієві)
16.	Дерманка	Каоліни	Торф	Солі
17.	Морочне	Газ	Гіпс	Торф
18.	Вирівське	Граніти	Фосфорити	Вапняки
19.	Собіщиці	Глини	Мінеральні води (хлоридно-натрієві)	Мінеральні води (радонові)
20.	Ступно	Торф	Нафта	Каоліни
21.	Рокитнівське	Солі	Граніти	Мінеральні води (слабомінерал. заліз.)
22.	Н. Любомирка	Граніти	Крейда (вапно)	Піски
23.	Томашгородське	Гранодіорити	Торф	Газ

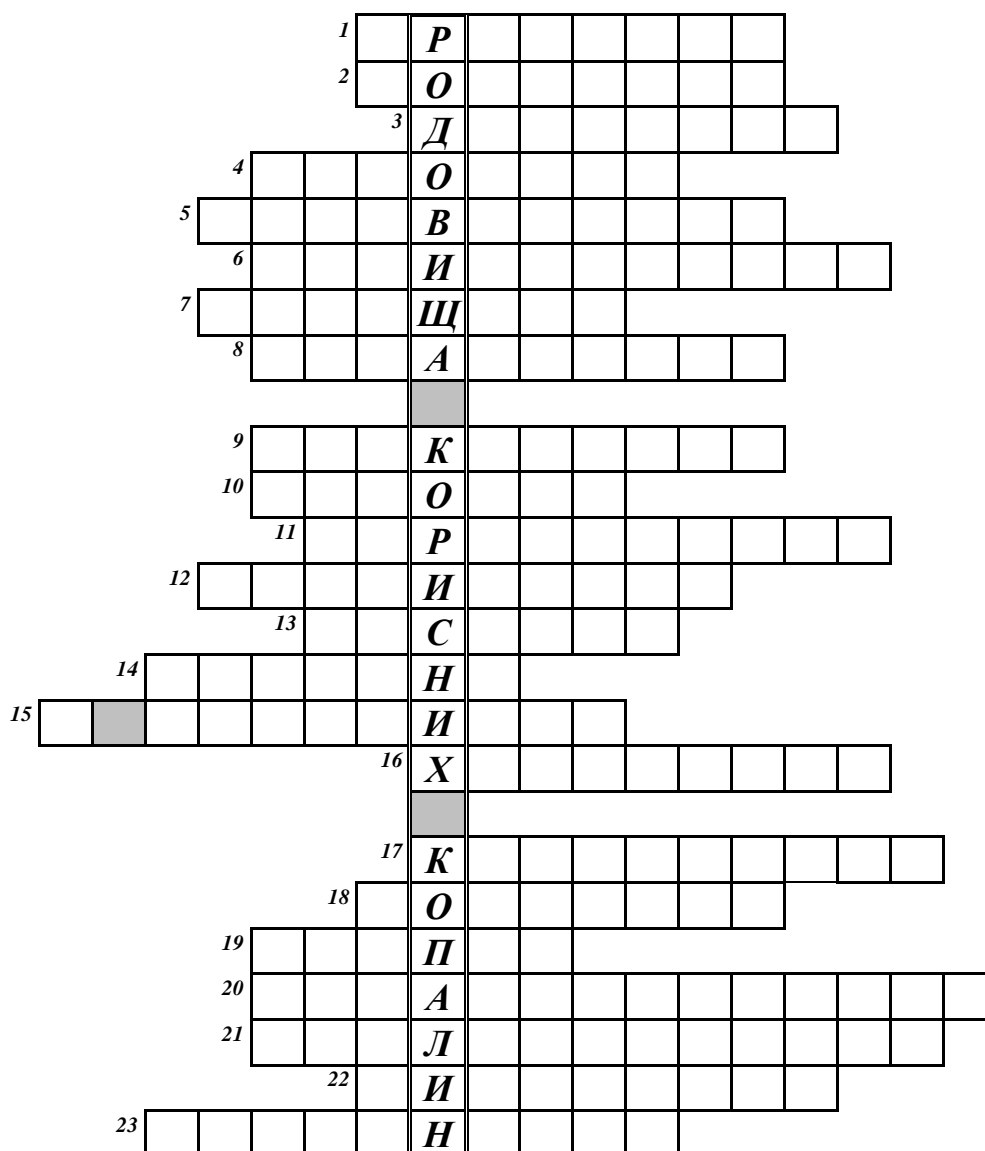
Завдання 8.

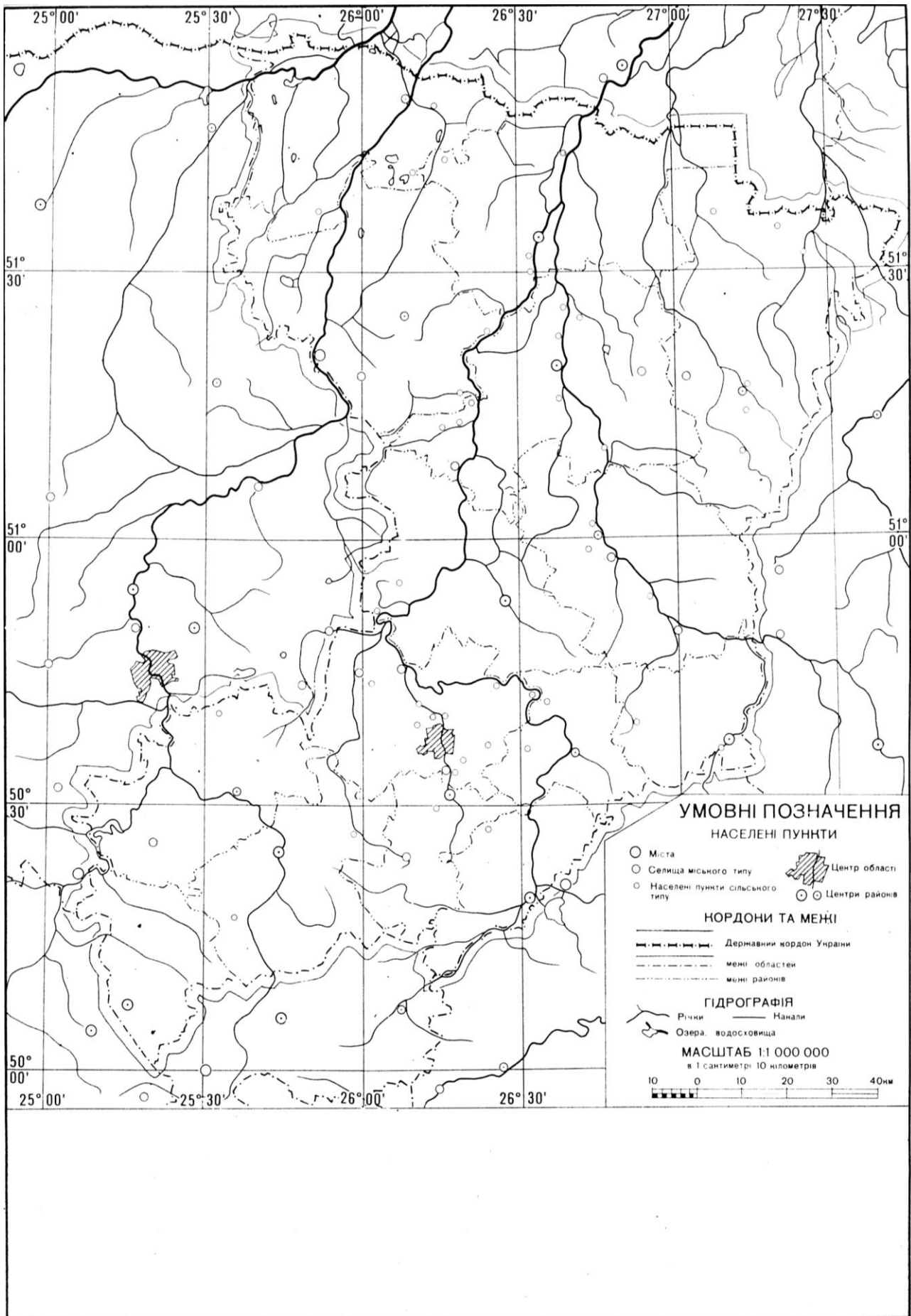
Розгадайте кросворд “Родовища корисних копалин” та нанесіть на контурну карту (мал. 6) відгадані географічні об'єкти.

Кросворд “Родовища корисних копалин”

1. Торфородовище, що знаходиться в басейні Льви.
2. Родовище мінеральних радонових вод.
3. Родовище керамічної сировини, що представлено первинними каолінами.
4. Родовище гранітів, що знаходиться в межиріччі Случі та Бобра.
5. Торфородовище, що знаходиться в Чаква-Горинському межиріччі.
6. Родовище гранітів, мінеральних вод, пісків, яке знаходиться в межиріччі Льви та Ствиги.

7. Родовище мінеральних хлоридно-натрієвих питних лікувально-столових вод у басейні Стиру.
8. Родовище корисних копалин, що отримало назву від представника магматичних порід.
9. Родовище амфіболітів, що знаходиться у басейні Случі.
10. Торфородовище на півночі області.
11. Базальтове родовище, що має корінь березової кори.
12. Родовище хлоридно-натрієвих питних лікувально-столових вод у басейні Стубли та Горині.
13. Родовище хімічної сировини, що представлено фосфоритами.
14. Торфородовище, що знаходиться у Случ-Горинському межиріччі.
15. Родовище крейди (вапно) та піску за 15 км від Рівного.
16. Родовище глини та пісковиків у межиріччі Горині та Усті.
17. Родовище “скам’янілої смоли”.
18. Родовище базальтів у басейні Стиру.
19. Торфородовище на півдні області.
20. Родовище гранітів у назві якого приховане чоловіче ім’я.
21. Родовище цементної сировини, яке представлено мергелями.
22. Родовище кам’яних будівельних матеріалів, що представлено гранітами.
23. Родовище мінеральних вод, яке має корінь чоловічого імені.

Мал. 6. Рівненська область

4. КЛІМАТ

Завдання 1.

Визначте на якій широті розташоване ваше місто (село). Яка максимальна висота Сонця опівдні на цій широті?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 2.

На формування клімату Рівненщини вирішальний вплив мають (вибрати вірну відповідь):

- а) її географічне положення;
- б) арктичний басейн;
- в) тривалість дня і ночі;
- г) віддаленість від океанів.

Завдання 3.

На контурній карті (мал. 7) намалюйте червоним кольором ізотерми липня та синім кольором – ізотерми січня. Відтінками кольорів покажіть на карті річну кількість опадів.

Завдання 4.

В якому кліматичному поясі, області і підобласті розташована Рівненщина?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 5.

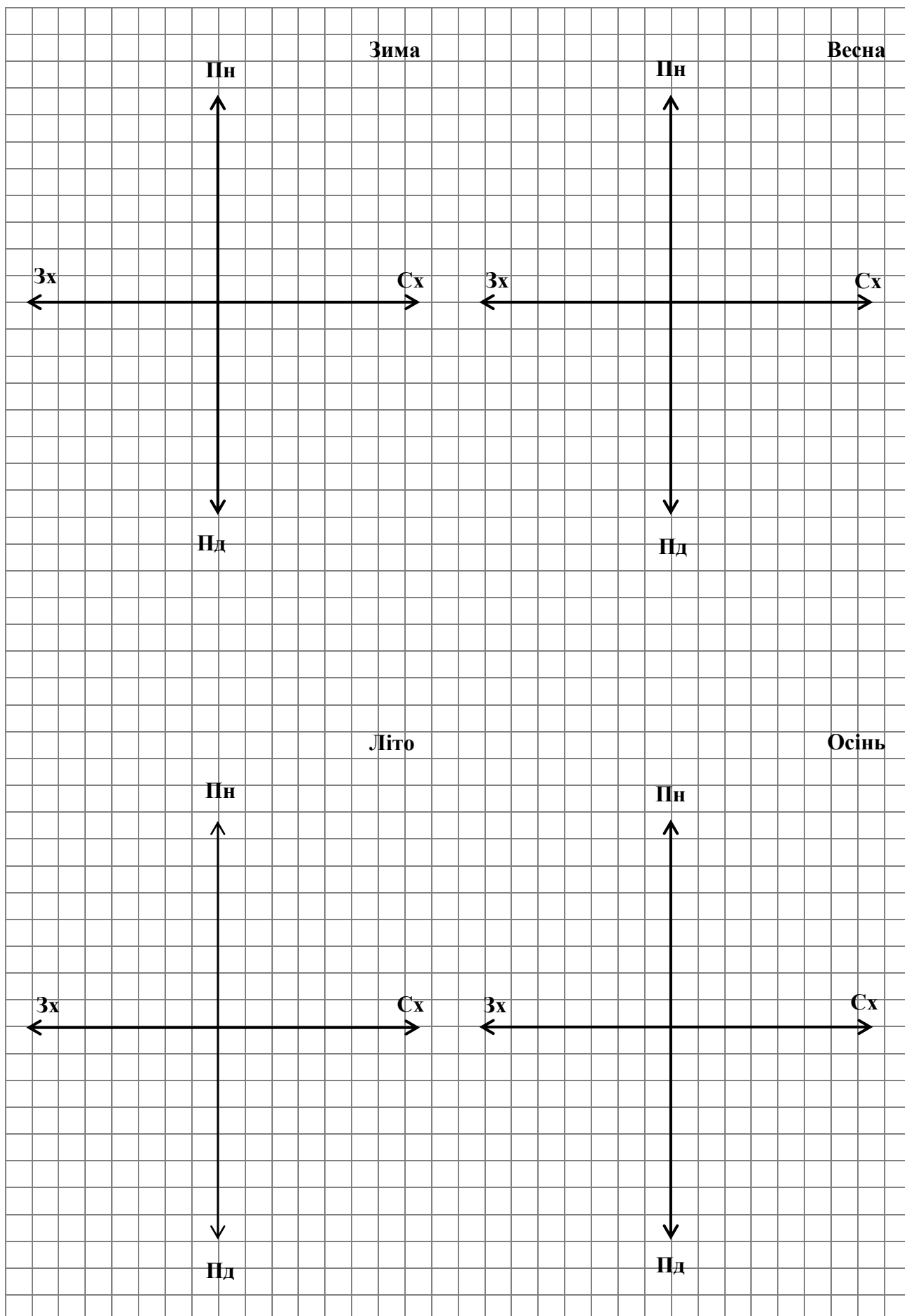
Як змінився б клімат нашої області, якби на заході була розташована гірська система?

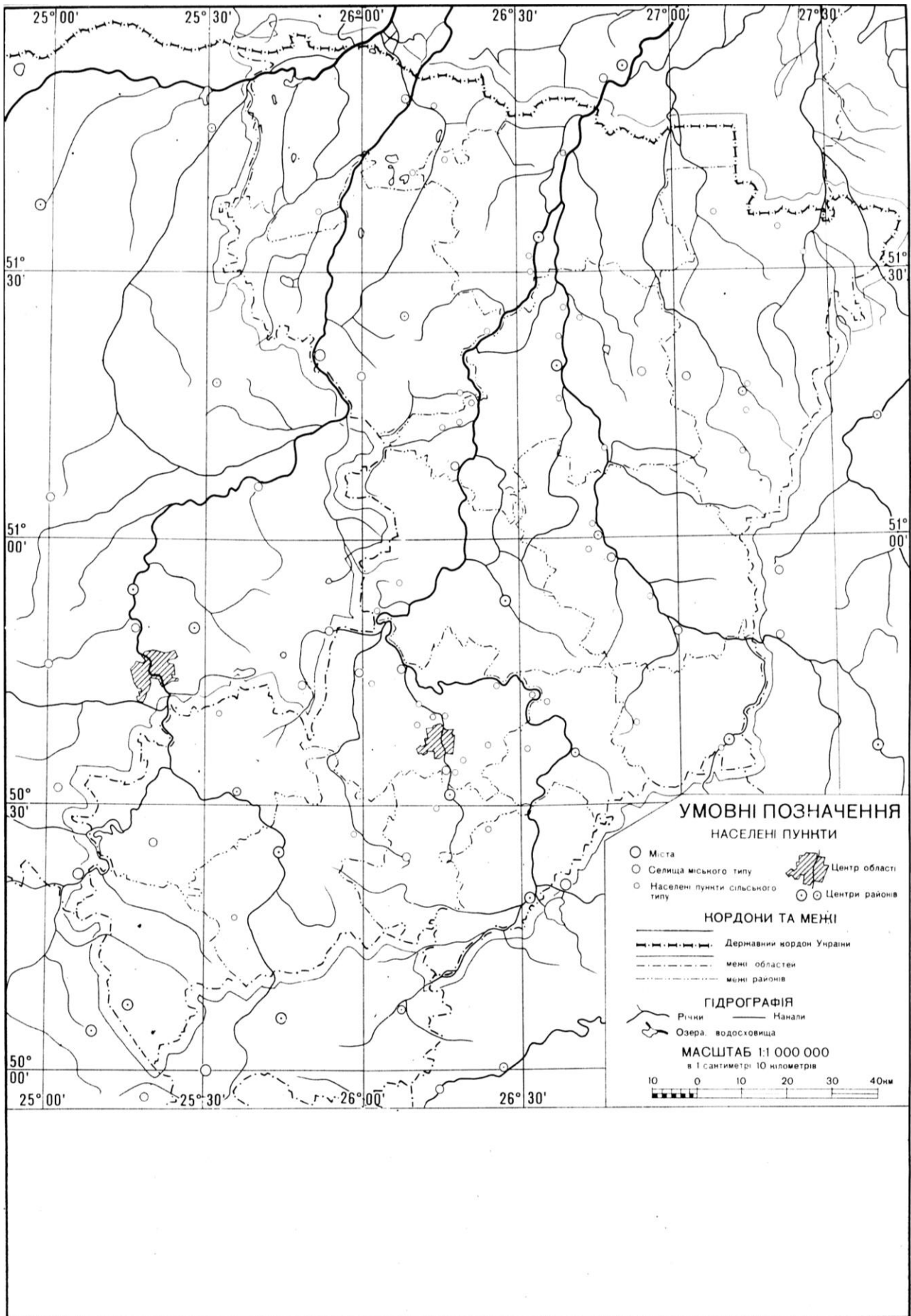
ВІДПОВІДЬ:

Завдання 6.

В які пори року в області переважають західні, східні, північні і південні вітри? Користуючись даними спостережень вітрового режиму, побудуйте розу вітрів за сезонами: зима, весна, літо, осінь. Запишіть скільком дням відповідає одна клітинка.

ВІДПОВІДЬ:

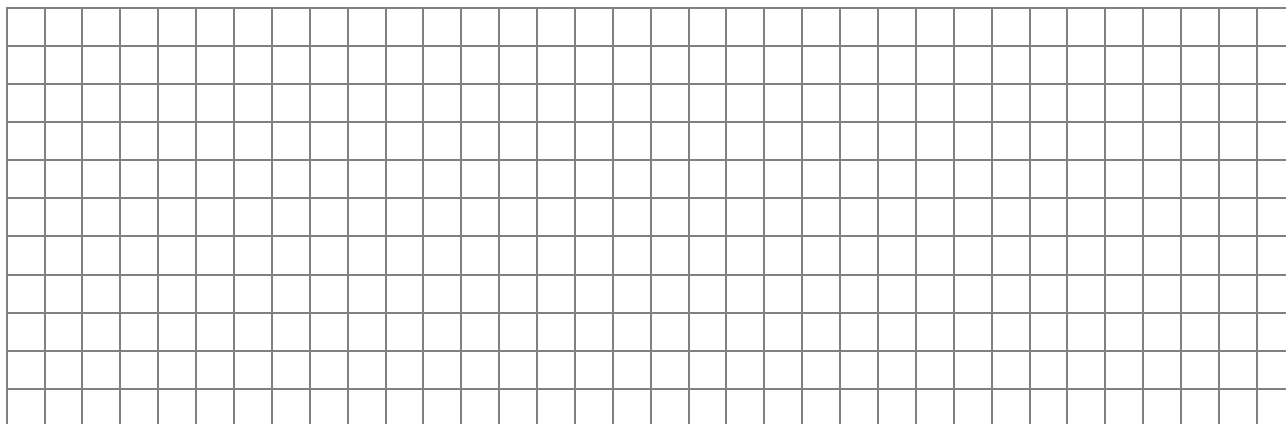

Мал. 7. Рівненська область

Завдання 7.

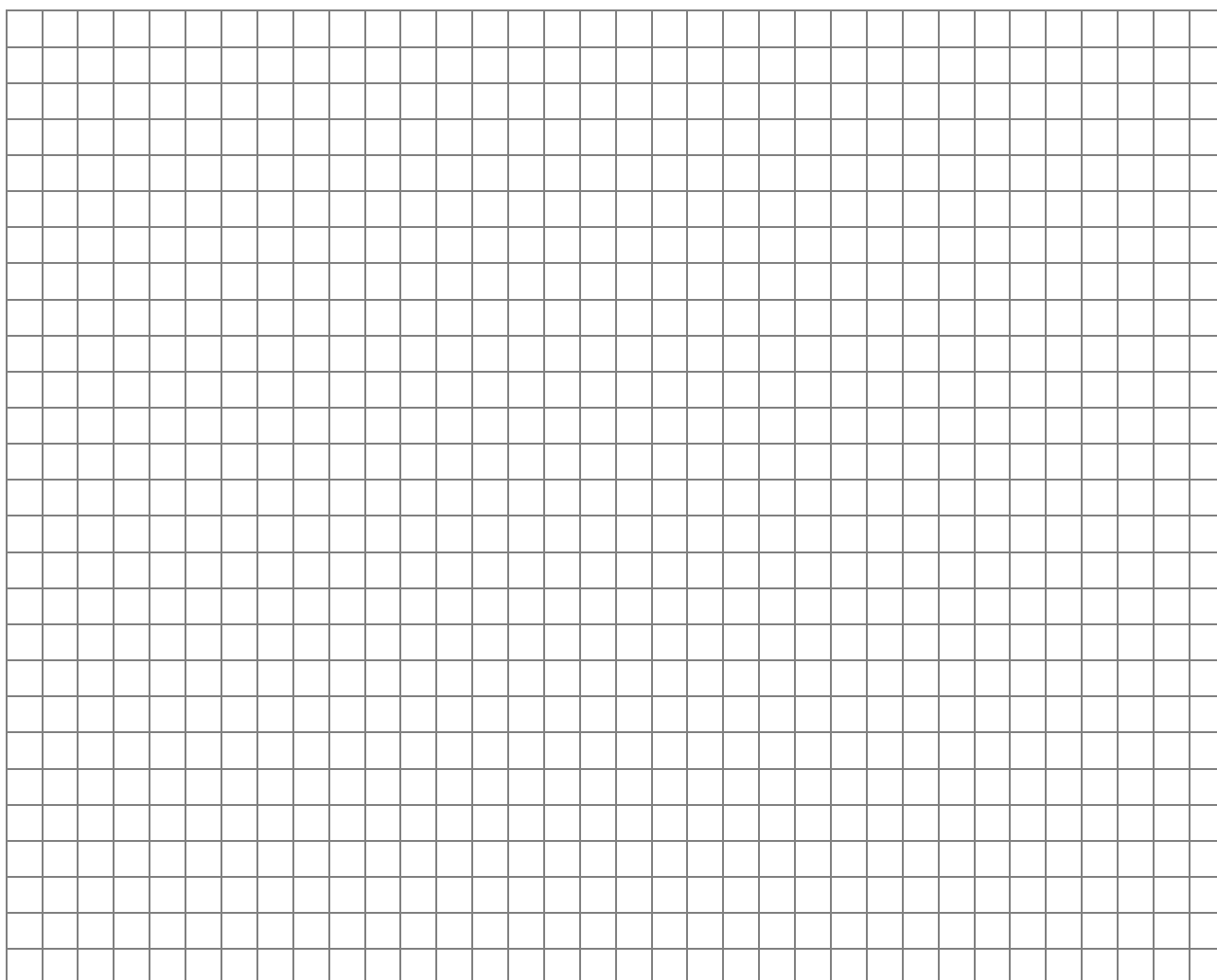
Визначте географічну широту населеного пункту, якщо у ньому в день осіннього рівнодення опівдні вертикально поставлена рейка заввишки 2 м відкидає на північ тінь, довжина якої 2 м 42 см.

Примітка: Задачу розв'язувати із застосуванням тригонометричних функцій.

Завдання 8.

Використовуючи матеріали ваших спостережень, побудуйте графік річного ходу температури і динаміку кількості атмосферних опадів помісячно.

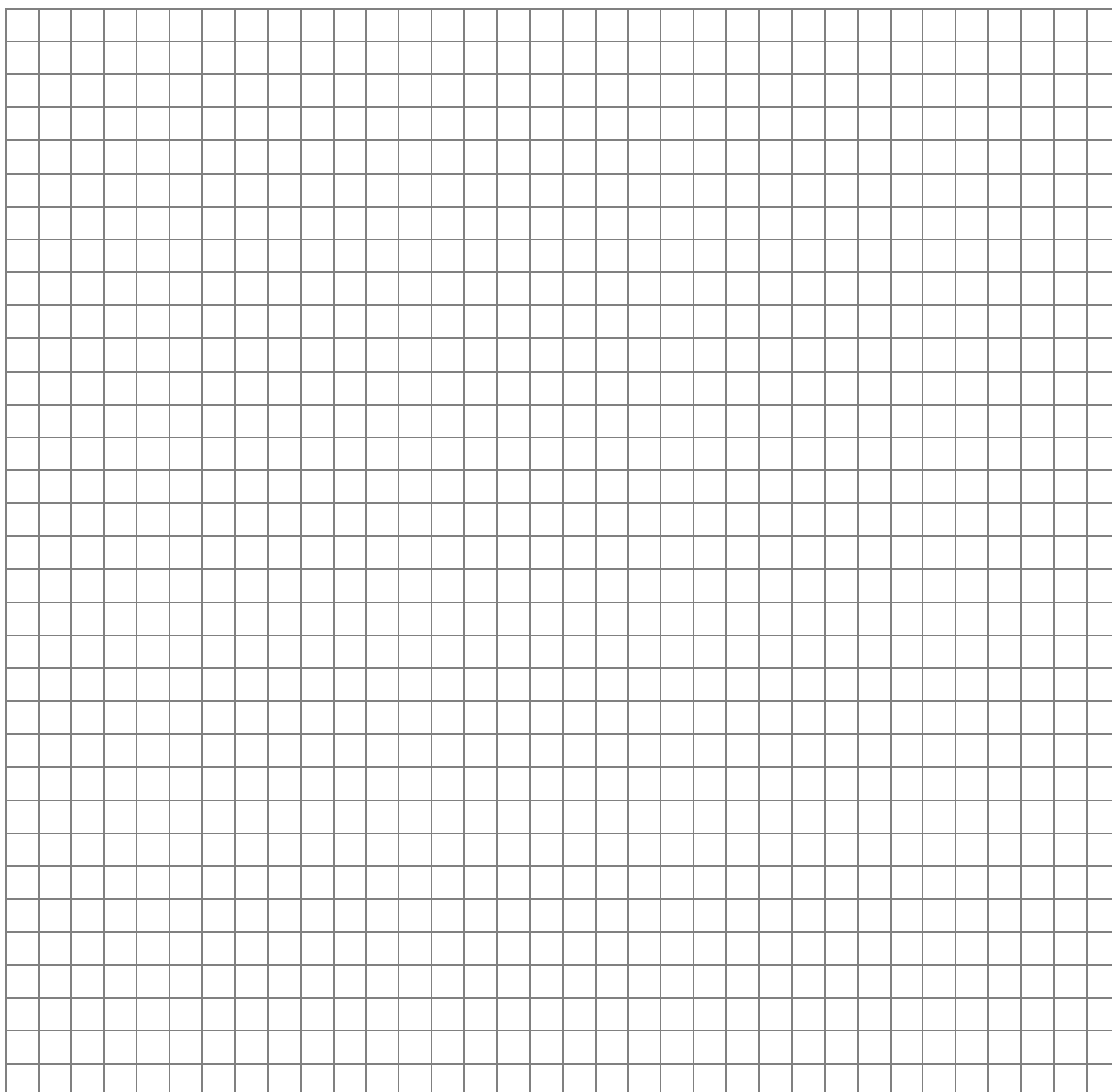
Завдання 9.

Користуючись графіком річного ходу температур, визначте початок і кінець, а також тривалість фенологічних пір року. Для виконання завдання слід використати на графіку шкалу часу. За початок весни рахують день переходу середньодобової температури через 0° (вверх), літа – через $+15^{\circ}$ (вверх), осінь – через 15° (вниз), зими – через 0° (вниз).

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 10.

Побудуйте колову діаграму тривалості фенологічних пір року для своєї місцевості. З якими фенологічними явищами співпадає початок і кінець кожної пори року?

Завдання 11.

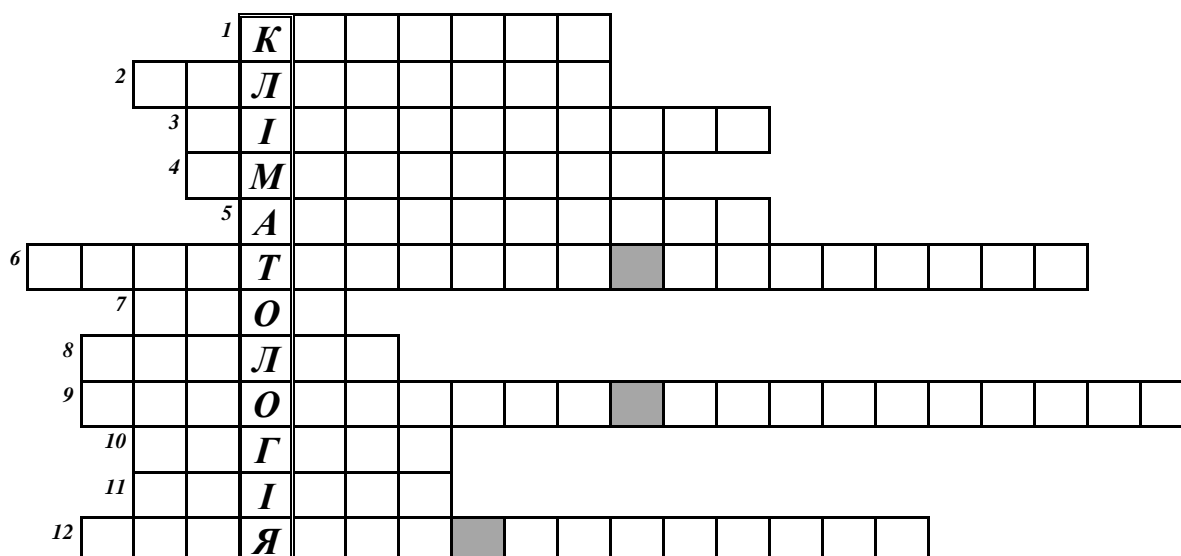
Заповніть таблицю:

Тип клімату	Сумарна сонячна радіація	Середня температура		Середня річна кількість опадів	Випаровуваність	Коефіцієнт зволоження	Оцінка кліматичних умов
		Січень	Лютий				

ДЛЯ ДОПИТЛИВИХ

Кросворд “Кліматологія”

1. Позасистемна одиниця кількості теплоти і термодинамічного потенціалу.
2. Вміст водяної пари у повітрі.
3. Відмінності метеорологічного режиму всередині будь-якого типу місцевого клімату.
4. Різниця показників на шкалі приладу (барометра, термометра та ін.).
5. Область підвищеного атмосферного тиску.
6. Один із важливих кліматичних чинників.
7. Газ, що захищає живі організми Землі від шкідливого космічного випромінювання.
8. Область низького атмосферного тиску.
9. Сукупність великомасштабних повітряних течій в атмосфері.
10. Стан нижнього шару атмосфери в даному місці і за певний час.
11. Багаторічний режим погоди, який характерний для будь-якої місцевості.
12. Електромагнітне і корпускулярне випромінювання Сонця.

Завдання 12.

Основним джерелом забруднення повітря в м. Рівному є автотранспорт. У місті проживає близько 250 тис. чол., є понад 30 тис. автомобілів. Кожний автомобіль за тисячу кілометрів пробігу споживає річну норму кисню людини. Автомобіль у рік в середньому пробігає 20 тис. км. Скільки оптимально має бути автомобілів у місті, і яких заходів необхідно вжити, щоб повітря в місті було чистим?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 13.

Обґрунтуйте з точки зору кліматичних особливостей (рози вітрів) доцільність розміщення підприємства ПАТ “АЗОТ”.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 14.

Яка температура повітря на вершині Мізоцького кряжу (342 м), якщо в долині річки Іква вона становить $+20^{\circ}\text{C}$?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 15.

Над рікою Горинь (абсолютна відмітка урізу води 150 м) летить літак на висоті 7 км. Атмосферний тиск за бортом літака 60 мм. рт. ст. Яким буде атмосферний тиск в цей момент на березі річки (баричний ступінь 10 мм. рт. ст./100 м)?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 16.

Кожний квадратний метр території Рівненщини отримує від Сонця 4 млн. кДж тепла на рік. Обчисліть, яку кількість вугілля необхідно спалити для того, щоб отримати таку ж кількість тепла (теплота згоряння 1 кг вугілля – $2,8 \cdot 10^7$ Дж).

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 17.

В місті Рівному середньорічна кількість опадів складає 600 мм, а випаровуваність – _____ мм. Визначте коефіцієнт зволоження.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 18.

Визначте континентальність клімату нашої області за формулою:

$$K = (A - 5,4 \cdot \sin \varphi) / A,$$

де K – континентальність клімату;

A – річна амплітуда температури повітря в даному пункті;

φ – географічна широта пункту.

ВІДПОВІДЬ:

5. ВНУТРІШНІ ВОДИ

Завдання 1.

Перерахуйте всі відомі вам види внутрішніх вод. Схарактеризуйте їх роль в житті людини.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 2.

За фізичною картою Рівненської області встановіть, до басейнів яких морів належать річки нашого краю. Визначте напрями течії рік.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 3.

Яке живлення мають ріки нашого краю? Схарактеризуйте їх режим.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 4.

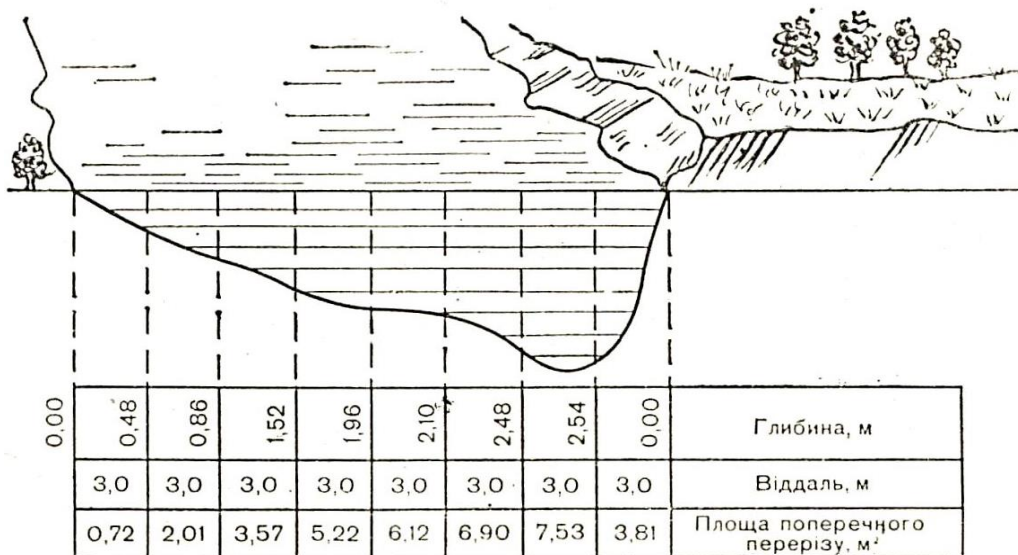
Іква бере початок на висоті 385 м над рівнем моря. Загальна довжина 156 км. Визначте падіння і похил річки Ікви.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 5.

Користуючись мал. 8 обчисліть:

- а) витрату води річки за площею її поперечного перерізу (F) і середню швидкість течії $V+0,5$ м / с;
б) витрату води річки за добу, місяць, рік. Що таке річний стік?

Мал. 8. Схема поперечного перерізу річки

ВІДПОВІДЬ:

а).

б).

Завдання 6.

Ширина річки 20 м, середня глибина 1,5 м, швидкість течії 2 м / с. Визначте витрату води?

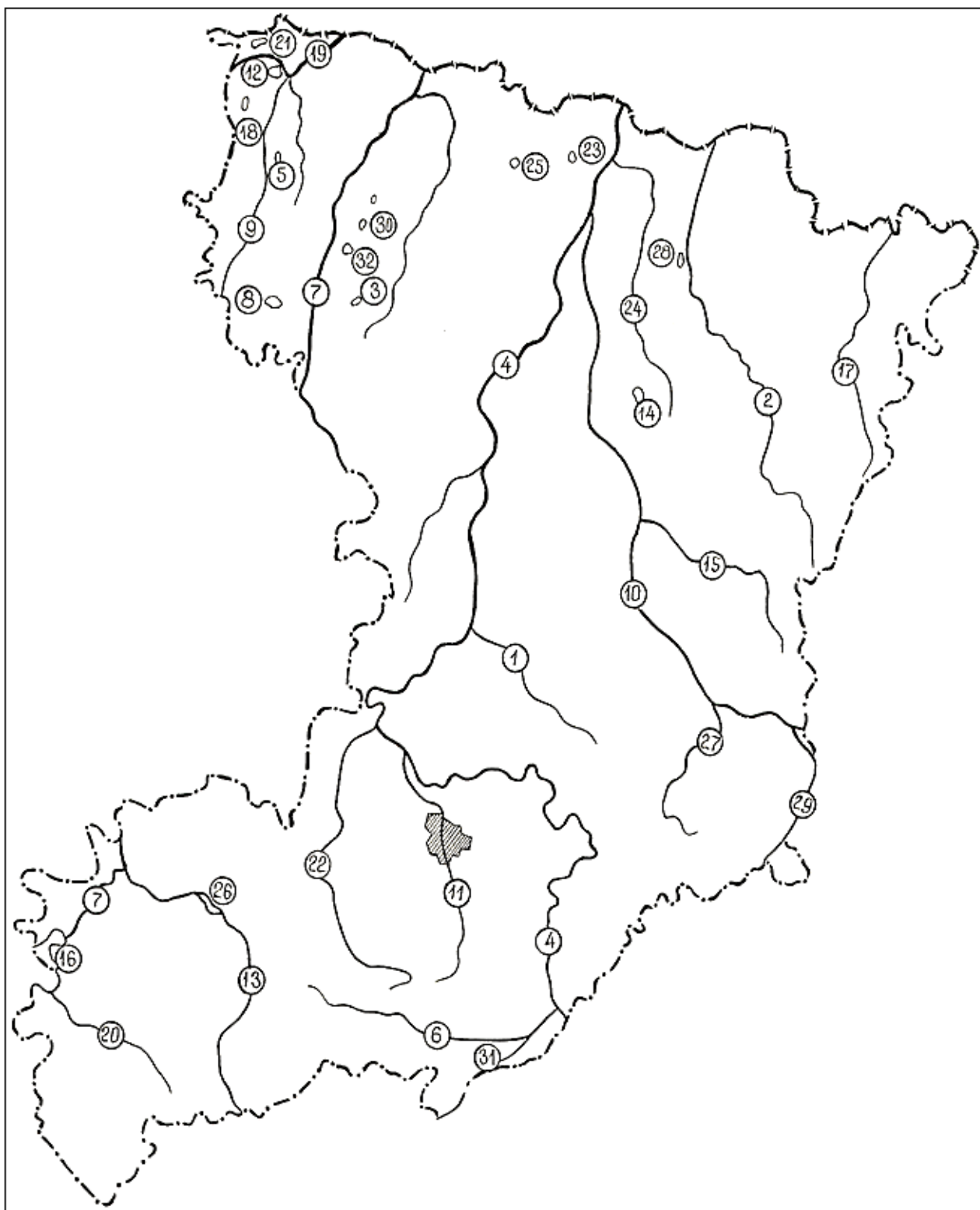
ВІДПОВІДЬ:

Завдання 7.

Курвіметром або циркулем визначте довжину і обчисліть падіння р. Случ (від гирла р. Корчик до гирла р. Случ).

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 8. Схарактеризуйте р. Горинь (за планом):

Мал. 9. Схема розміщення основних водойм області

Дослідницька робота

Завдання 10.

На основі польових спостережень складіть опис річки, що протікає у вашій місцевості (за планом).

Гідрографічний опис місцевої річки

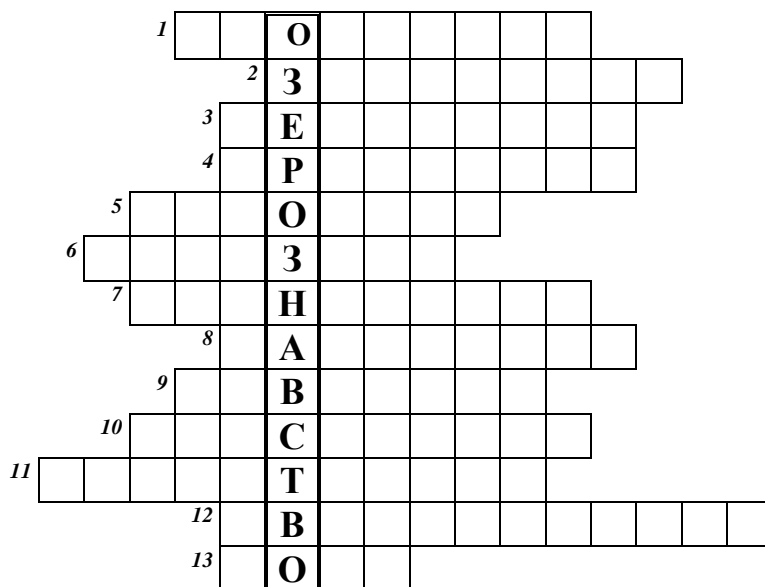
ПЛАН

1. Загальні відомості: назва річки, район, область, де вона бере початок, куди впадає, до басейну якої головної річки (що впадає в море) належить. які частини річки досліджувались.
2. Опис місцевості, що прилягає до річки: рельєф, характер рослинності, ґрунти, заселеність басейну (типи поселень), шляхи.
3. Опис долини річки: ширина, висота і крутизна схилів (правого і лівого берега), наявність терас, характер дна долини, рослинність, заплава і наявність на ній стариць, озер, рослинності, відслонення гірських порід.
4. Опис русла: план, загальний характер русла (пряме чи покручене, наявність островів, рукавів, мілин, перекатів, плес, порогів, водоспадів, водяної рослинності), характер і склад берегів, ширина русла, глибина, дно річки, швидкість течії, витрата води.
5. Відомості про режим річки. Скласти на підставі гідрологічних спостережень, опитування місцевого населення та довідкових матеріалів.
Описується режим не окремої ділянки, а всієї річки і по окремих сезонах року:
 - а) весняний режим;
 - б) літній режим;
 - в) осінній режим;
 - г) зимовий режим.
6. Якісний стан води у річці.
7. Тваринний світ річки.
8. Використання річки населенням.

ВІДПОВІДЬ:

Кросворд “Озерознавство”

1. Від’ємна форма рельєфу, замкнена з усіх боків (безстічна) або відкрита з одного чи двох протилежних боків.
2. Один з найпоширеніших типів озер Полісся за походженням.
3. Товща води озера, яка служить середовищем існування видів, що не пов’язані з дном водойми.
4. Абсолютне і відносне багатство озер на поживні речовини.
5. Зона озера зайнята донною рослинністю.
6. Ділянка суходолу, звідки природні води стікають в озеро.
7. Наукова галузь, що вивчає континентальні водойми з уповільненим водообміном.
8. Мулисті відклади прісноводних водойм, які містять велику кількість органічних речовин.
9. Надходження (притік) води в озеро.
10. Функціональна єдність угруповання організмів озера і умов їх існування.
11. Перехідна екологічна зона озера.
12. Збагачення водойм органічними речовинами під впливом антропогенних і природних факторів.
13. Заповнена водою чаша озера.

Дослідницька робота

Завдання 14.

На основі польових спостережень складіть опис озера вашої місцевості (за планом).

Фізико-географічний опис озера

План

1. Загальні відомості (назва, місцезнаходження, умови утворення тощо).
2. Фізико-географічна характеристика водозбору (геологічна будова, рельєф, клімат, ґрунти, рослинність і тваринний світ).
3. Площа озера та об’єм води у ньому (окружність, діаметр, глибина на різних ділянках).
4. Береги озера (порізаність берегової лінії, зразки відслонень, флора і т.д.).
5. Властивості та якості води (прозорість, колір, смак, запах, температура).
6. Будова озерної улоговини, її походження, вік, тип озера.
7. Донні відклади, процеси замулення і заростання озера.
8. Джерела живлення озера та співвідношення між ними.
9. Використання озера у народному господарстві.

Завдання 22.

В одну із річок області потрапило 1,1 т нафтопродуктів (паливний мазут) з вини підприємства. Які “віддалені” наслідки для життя водних організмів та самоочищення води має аварія?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 23.

Підрахуйте, який об’єм води необхідно місту з населенням 1 млн. жителів для розбавлення стічних вод протягом року, якщо відомо, що протягом доби потреби міста в чистій воді складають близько 0,5 млн. м³. Перед скидом у водойми стоки повинні бути розбавлені в 20-ти кратному об’ємі чистої води.

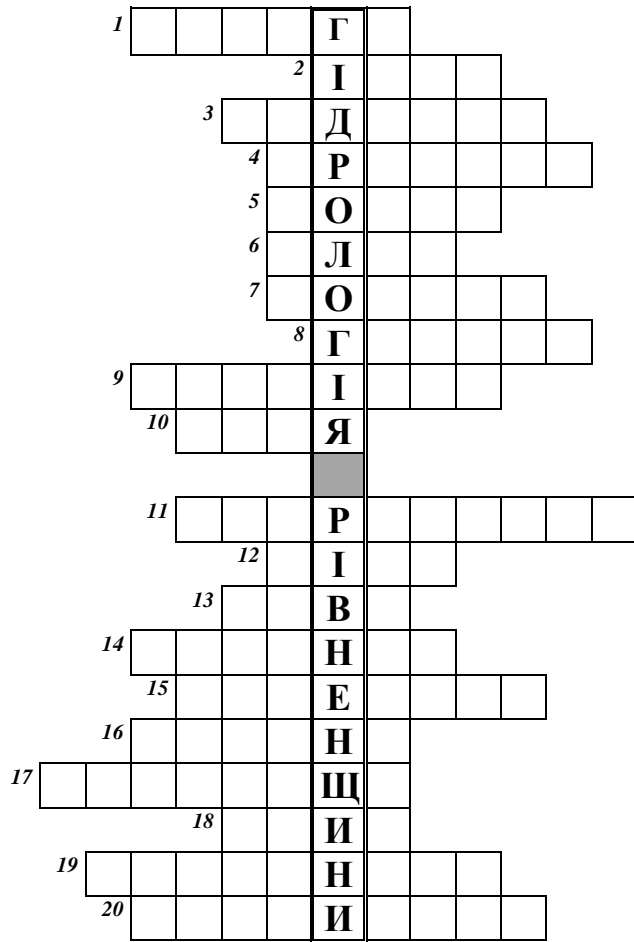
Зробіть підрахунки для Рівного, якщо добовий водозабір води міста становить 59,45 тис. м³, а кількість жителів близько 250 тис. чоловік.

ВІДПОВІДЬ:

ДЛЯ ДОПИТЛИВИХ

Кросворд “Гідрологія Рівненщини”

1. Річка у Рокитнівському районі.
2. Річка, що протікає через Дубно і Млинів.
3. Озеро, яке знаходиться в басейні “веселої” річки.
4. Річка, що “прип’ята” до озера.
5. Річка, що носить назву водної тварини.
6. Права притока найбільшої річки краю.
7. Озеро, до якого “прип’ята” річка.
8. Найбільша річка нашого краю.
9. Річка, яка протікає через легендарні місця козацької слави.
10. Річка обласного центру.
11. Озеро, яке одночасно є гідрологічним заказником у Зарічненському районі.
12. Озеро, яке називають ще перлиною Полісся.
13. Річка, що має певну спільність з “царем звірів”.
14. Озеро Володимерецького району, що входить до складу державного заповідного (болотного) урочища.
15. Річка, що має веселу назву.
16. Озеро, яке носить назву смачної риби.
17. Озеро, що знаходиться на кордоні з Волинською областю.
18. Річка, на якій знаходиться Хрінницьке водосховище.
19. Ліва притока Вілії, що бере початок з джерел Мізоцького кряжу.
20. Річка, що протікає через Костопіль.

Завдання 4.

Яр має довжину 150 м, середня ширина його – 8 м, середня глибина – 3 м. Встановити, яку площу земельних угідь зайняв яр та який об'єм і маса винесених з нього порід, якщо їх густину прийняти за $1,4 \text{ г/см}^3$.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 5.

В яких видах меліорації с/г земель краю, на вашу думку, є потреба? Відповідь обґрунтуйте.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 6.

Підрахуйте, яку площу земельних угідь прийдеться зайняти під будівництво дороги з твердим покриттям протяжністю

а) 1; 100 км, якщо відомо, що ширина смуги “відчуження” дорівнює 50 м?

ВІДПОВІДЬ:

б) Яку площу займе смуга “відчуження” об'їзної шосейної магістралі протяжністю близько 15 км навколо м. Рівного?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 7.

У місцях радіоактивного забруднення весняний обробіток ґрунту проводиться по можливості раніше, поки земля ще волога, а також після дощу та зрошення. Чим це обумовлено?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 8.

Які причини зниження родючості поліських земель? Обґрунтуйте відповідь.

ВІДПОВІДЬ:

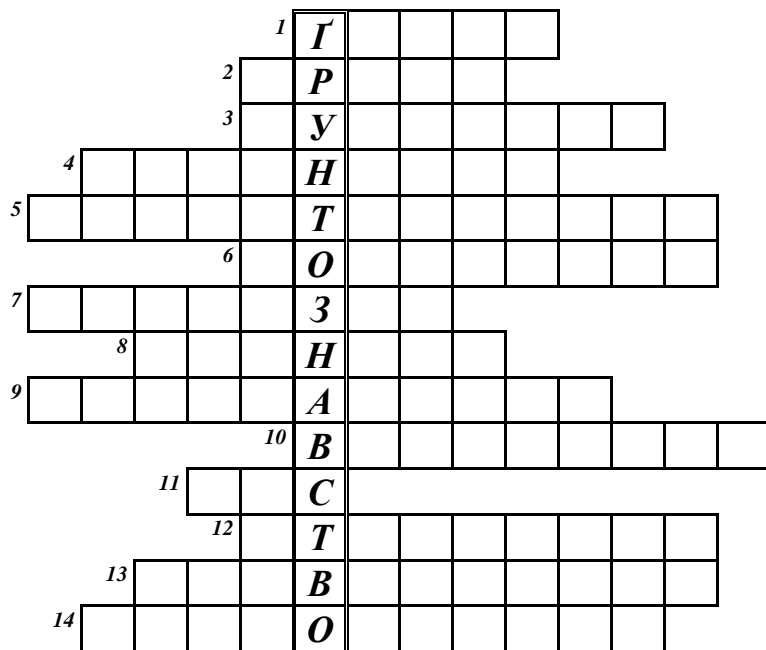
Завдання 9.

Розгадайте кросворд “Ґрунтознавство”.

Кросворд “Ґрунтознавство”

1. Синонім “перегній”.
2. Складне природне утворення, що виникає у результаті змін гірських порід під впливом живих і відмерлих організмів.
3. Пухкий континентальний осад, що містить частки дрібніші 0,01 мм (30-50%) і уламкового матеріалу величиною понад 0,01 мм (70-50%).
4. Прилягання одного до одного механічних елементів і структурних окремостей ґрунту.
5. Частинки ґрунту, що різко виділяються (за кольором) на фоні ґрунтового горизонту.
6. Найважливіша властивість ґрунту.
7. Тип ґрунту, що формується під багаторічною трав’янистою рослинністю степу та лісостепу в умовах непромивного або періодично промивного режиму.
8. Верхній горизонт ґрунту.
9. Вмивний горизонт ґрунту.
10. Елементи ґрунтової маси, що не зв’язані з процесом ґрунтоутворення.
11. Континентальна осадова гірська порода, на якій сформувалися найродючіші ґрунти.
12. Здатність ґрунту розпадатися на окремі частинки, що мають певну величину, характер поверхні і форму.
13. Вимивний перехідний горизонт ґрунту.
14. Хімічна властивість, про яку судять за реакцією рН ґрунту.

Кросворд "Грунтознавство"

7. РОСЛИННІСТЬ І ТВАРИННИЙ СВІТ. ОХОРОНА ПРИРОДИ

Завдання 1.

Що ви розумієте під поняттям “охорона природи”?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 2.

Що можна зробити на присадибних ділянках поліських районів краю, щоб зменшити накопичення радіонуклідів у продукції, яка вирощується?

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 3.

Занесіть у таблицю 6-8 видів “червонокнижних” тварин і рослин, місцезнаходження яких відомо вам.

Рідкісний або зникаючий вид, що занесений до Червоної книги	Місцезнаходження в нашій області (заповідник, заказник, заповідне урочище тощо)

Завдання 4.

У яких природних районах області можна запропонувати створення регіонального ландшафтного парку, заказника (окрім створених)? Відповідь обґрунтуйте.

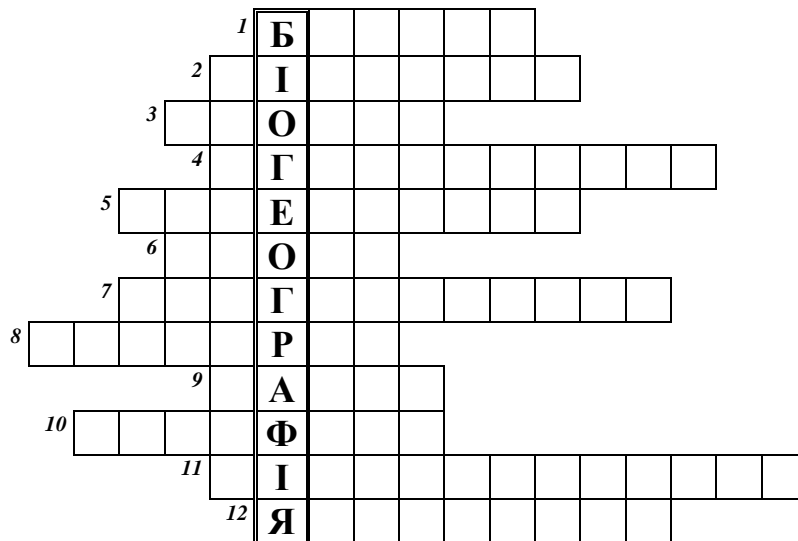
ВІДПОВІДЬ:

Завдання 9.

Розгадайте кросворд “Біогеографія”.

Кросворд “Біогеографія”

1. Простір з відносно однорідними умовами, заселений певною сукупністю видів.
2. Група рослин, тварин та мікроорганізмів, яка пристосована до спільного проживання в межах певного простору.
3. Перехідна зона між місцезнаходженням різного типу.
4. Сукупність видів, об’єднаних певними взаєминами між собою, певною територією проживання і впливом комплексу умов існування.
5. Організм, який живиться готовими органічними речовинами.
6. “Богиня краси”; сукупність видів рослин певної території.
7. Розділ біогеографії, який вивчає закономірності поширення і розподілу на земній кулі тварин.
8. Організм, який синтезує усі необхідні для побудови свого тіла органічні речовини з неорганічних речовин повітря, води, ґрунту.
9. “Богиня лісів, полів, звірів”; сукупність усіх видів тварин певної території.
10. Одна з оболонок Землі, що складається із заселених живими організмами частин земної кори, гідросфери та нижнього шару атмосфери.
11. Розділ біогеографії, який вивчає закономірності поширення рослинного світу Землі.
12. Горизонтальне розчленування рослинного угруповання або наземної екосистеми на шари й інші структурні або функціональні товщі.

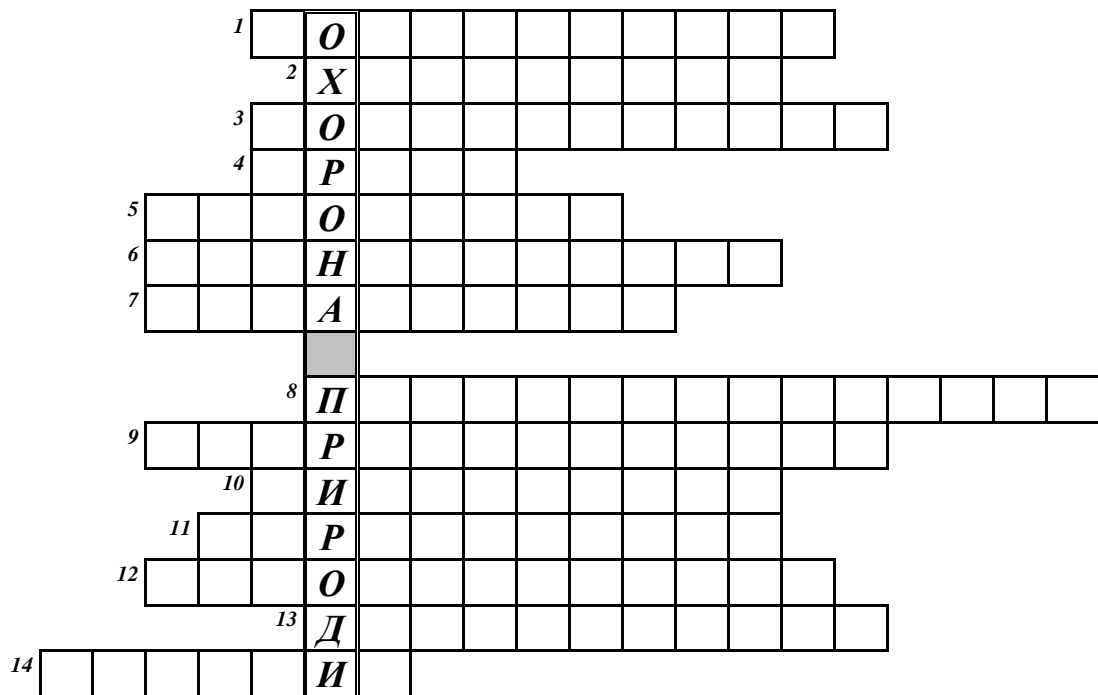
Завдання 10.

Розгадайте кросворд “Охорона природи”.

Кросворд “Охорона природи”

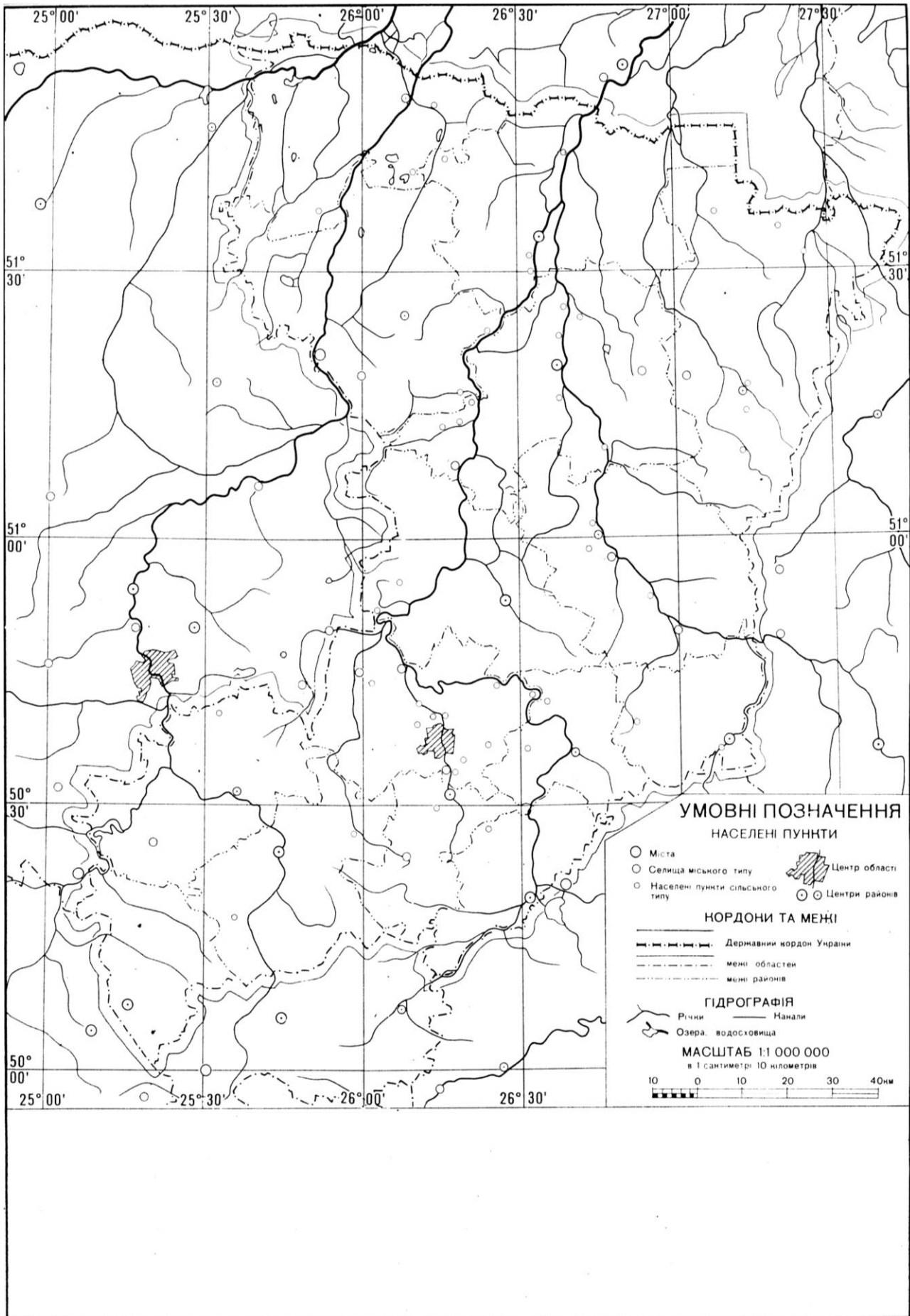
1. Ландшафтний заказник у заплаві Горині на північ від села Людинь Дубровицького району.
2. Ботанічний заказник в заплаві Стубли на півночі Володимирецького району.
3. Ботанічний заказник на рідколісному болоті Бабин Мох, що у Дубровицькому районі.
4. Зоологічний заказник (охороняється поселення бобрів) у Березнівському районі.
5. Лісовий заказник у заплаві Горині, її нижній течії (Дубровицький район).

6. Ботанічний заказник, де “зустрілися ліс зі степом”, поблизу с. Городок Рівненського району.
7. Ботанічний заказник у заплаві р. Свитеньки (Збитинки) Острозького району.
8. Зоологічний заказник у межиріччі Льви та Ствиги.
9. Ботанічний заказник на межі Зарічненського та Дубровицького районів у заплаві Стубли.
10. Ботанічний заказник у Зарічненському районі, майже під Білоруссю, в долинах Стиру і Стубли.
11. Ботанічний заказник поблизу с. Глинне, що у Рокитнівському районі.
12. Ландшафтний заказник у Володимирецькому районі.
13. Гідрологічний заказник у межиріччі Стиру та Стубли, що у Зарічненському районі.
14. Ботанічний заказник у Рівненському районі.

Завдання 11.

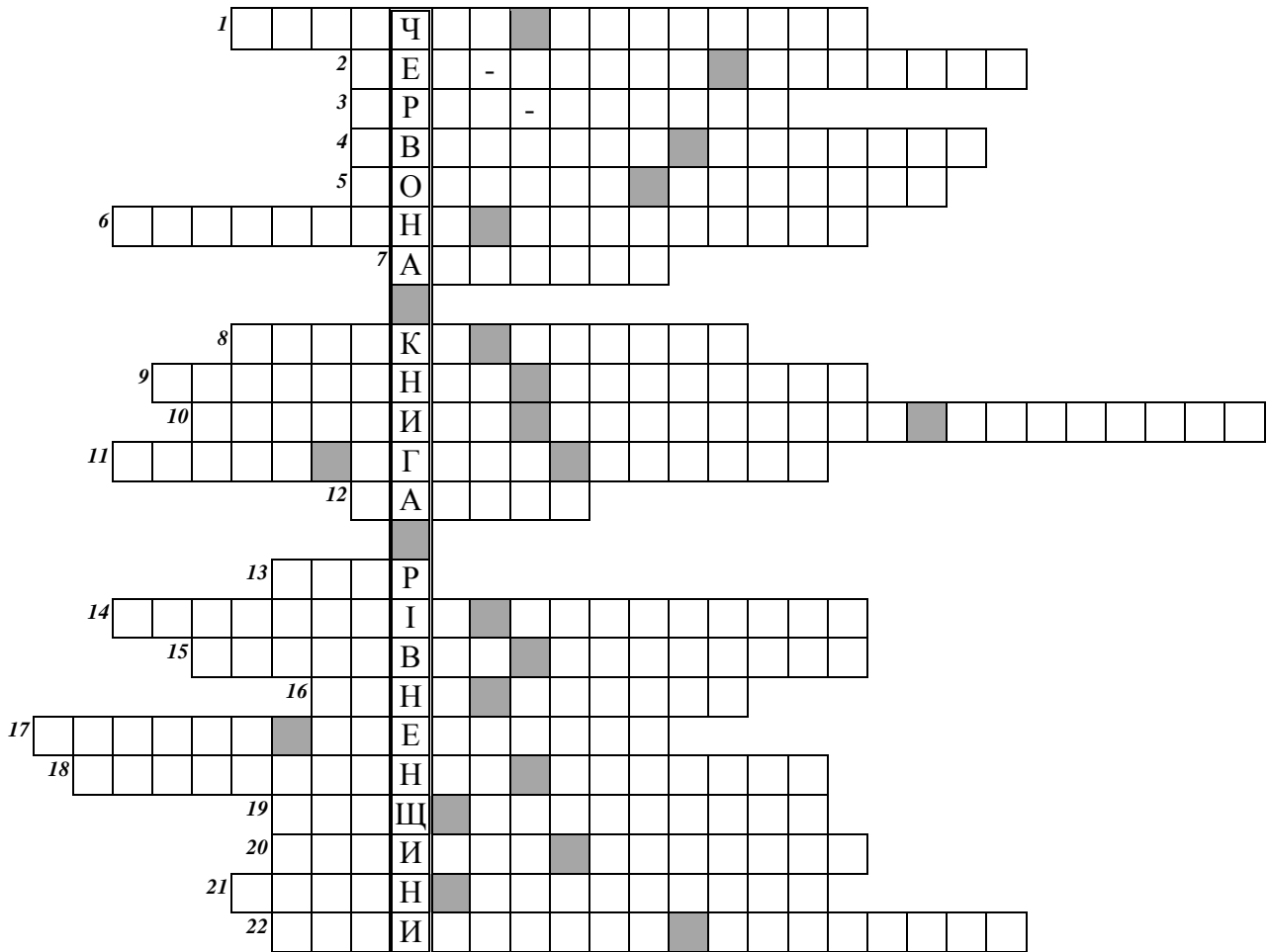
Нанесіть на контурну карту (мал. 10) об'єкти природно-заповідного фонду краю, що мають загальнодержавний статус. Зафарбуйте територію радіаційного забруднення.

ДЛЯ ДОПИТЛИВИХ

Завдання 12.

Розгадайте кросворд “Червона книга Рівненщини”.

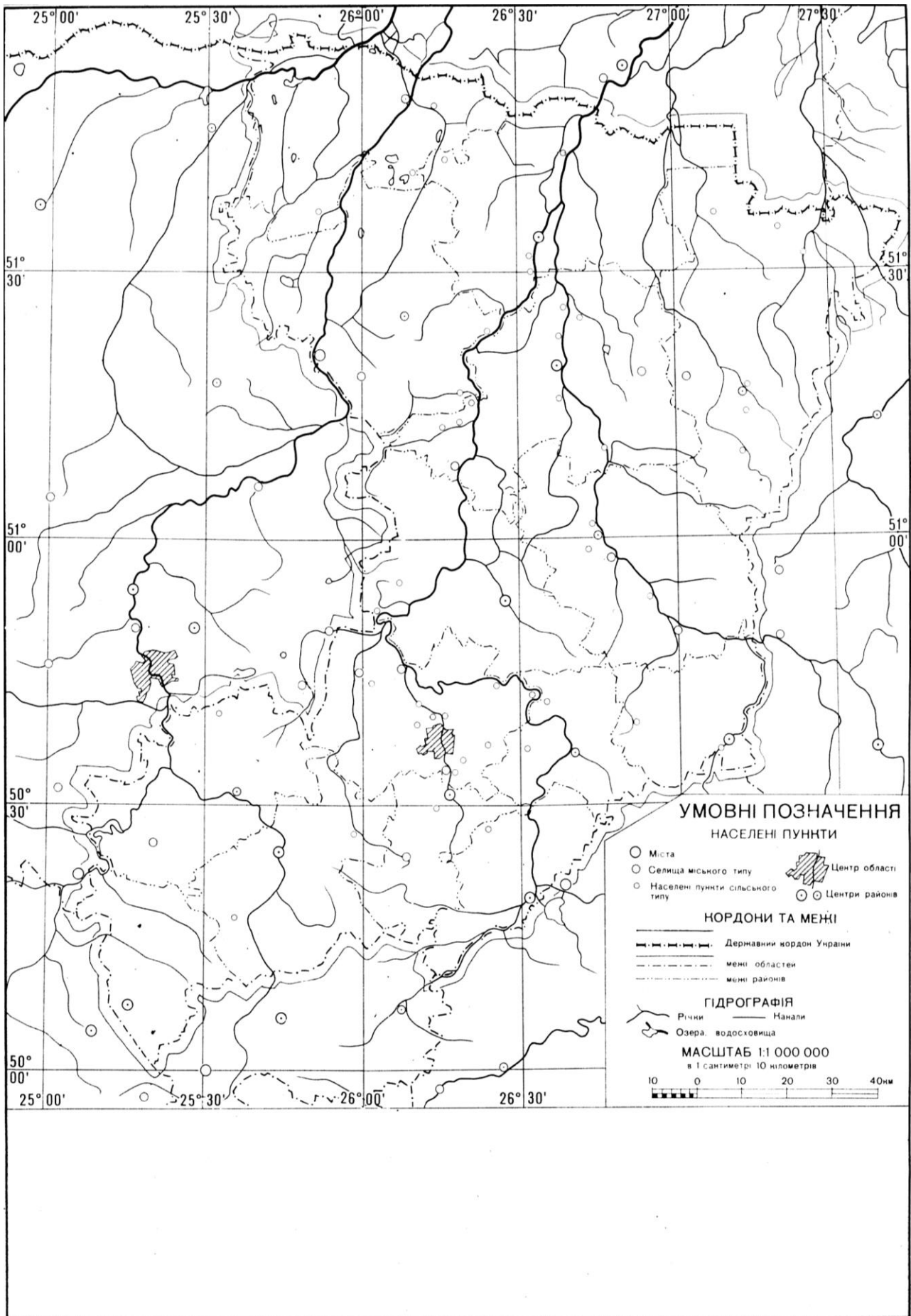
Розгадайте кросворд “Червона книга Рівненщини”.¹

Кросворд “Червона книга Рівненщини”

1. Реліктова рослина з багаторічним кореневищем і одним-єдиним листком.
2. Рідкісна болотна рослина, назва якої говорить про пилчасті гострі краї її листя.
3. Хижий птах, що має порівняно невеликі розміри.
4. Західноєвропейська однорічна рослина, зустрічається в околицях оз. Білого на Рівненщині.
5. Рослина родини орхідних, яка росте на вологих луках і торфових болотах.
6. Тіньлюбна рослина родини валеріанових.
7. Один з найяскравіших метеликів нашої планети, представник родини кавалерів.
8. Лелека, який любить будувати гнізда в гушавинах лісу, подалі від людського житла.
9. Комахоїдна рослина з товстими блискучими листками.
10. Квітка цієї рослини нагадує вишукану жіночу туфельку.
11. Інша назва даної рідкісної рослини – альпійський бузок. Як називають її у нашій місцевості?
12. Метелик, задні крила якого прикрашені невеличкими “хвостами”.

¹ Запитання складено Сяською І.О.

13. Один з найбільших жителів лісів північного-заходу України.
14. Рослина, яка отримала назву на честь англійського вченого-ботаніка Тофільда.
15. "Перлина весни" – так називають цю красиву рідкісну рослину.
16. Лісовий гризун із довгим пухнастим хвостом, що на зиму впадає у сплячку.
17. Представник класу Земноводних, який зустрічається на території нашого краю.
18. Реліктова спорова рослина, яка селиться на дні озер, що і виправдовує її видову назву.
19. Ліана поліських лісів, представник родини Аралієвих.
20. Комахоїдна рослина, мешканка сфагнових боліт.
21. Хижий птах нашого краю, який живиться рибою, полює також на качок.
22. Рослина, у назві якої прихована надзвичайна сила і міцність.

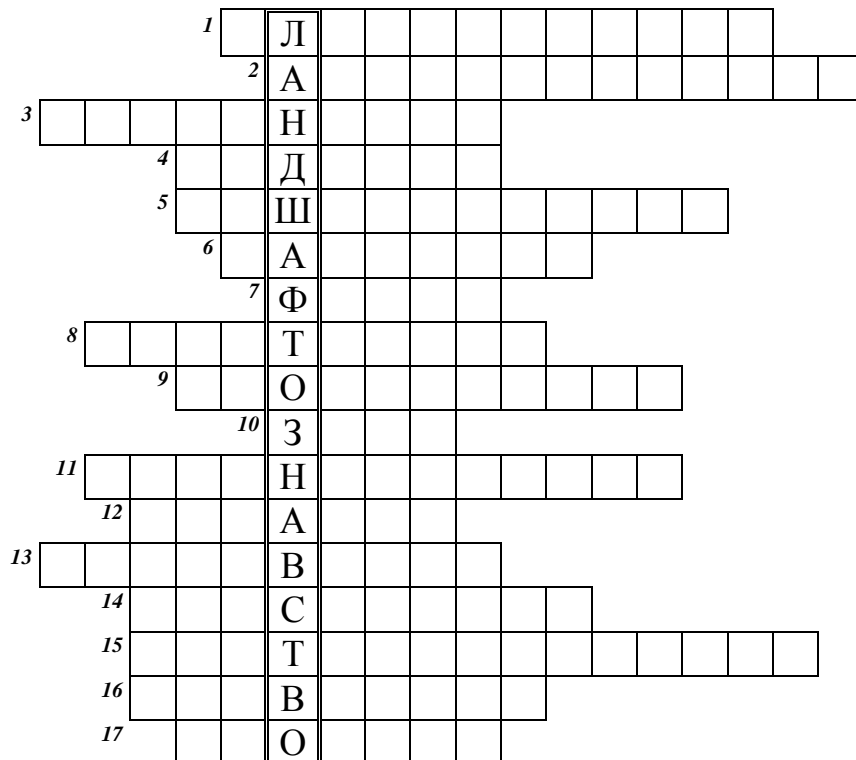
Мал. 11. Рівненська область

Завдання 5.

Розгадайте кросворд “Ландшафтознавство”.

Кросворд “Ландшафтознавство”

1. Універсальна загальнонаукова категорія, яку використовують для порівняння груп ПТК.
2. Природний комплекс змінений діяльністю людини.
3. Складові частини природно територіального комплексу.
4. Систематизоване зведення відомостей про об’єкти та явища.
5. Розпізнавання географічних об’єктів та визначення їх характеристик, встановлення взаємозв’язків з іншими об’єктами місцевості.
6. В перекладі з німецької – краєвид.
7. Найменша структурна складова ландшафту.
8. Система спостереження, контролю і прогнозу стану довкілля.
9. Наука про взаємовідносини людини з конкретними особливостями природного середовища.
10. Одна з вищих одиниць фізико-географічного районування.
11. Передбачення фізико-географічних явищ, процесів.
12. Незональна одиниця фізико-географічного районування.
13. Структурна одиниця ландшафту.
14. Природна система (природний комплекс, ландшафт).
15. Процес відображення географічних об’єктів, явищ, процесів.
16. Регіональна таксономічна одиниця фізико-географічного районування.
17. Морфологічна одиниця ландшафту.

Завдання 6. Які чинники вплинули на формування ландшафтів Рівненської області? Обґрунтуйте роль та значення плейстоценових зледенінь у формуванні ландшафтної структури нашого регіону.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 7. Які природні та антропогенні процеси характерні для поліської та височинної частини Рівненської області? Відповідь обґрунтуйте.

ВІДПОВІДЬ:

Завдання 8. Розкрийте поняття “ландшафтна катена”. Яка роль та особливості схилової (латеральної) та вертикальної (радіальної) міграції хімічних елементів у ландшафті? На рис. 12 підпишіть елементи ландшафтної мікрокатени, що позначені знаком запитання.

ВІДПОВІДЬ:

Рис. 12. Поєднаний ряд елементарних ландшафтів [за Полиновим, Глазовською; з доповненням Ніколаєва] або ряд фацій (ландшафтна мікрокатена).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Андреев Н.В.* Топография и картография: Факультативный курс. – М., 1985. – 158 с.
2. *Андрієнко Т.Л., Антонова Г.Н.* Экологическая тропа "По реке Горынь." – Ровно: Облполиграфиздат, 1987.
3. *Андрієнко Т.Л., Антонова Г.М., Єршов А.В.* Край лісів та імлистих боліт: Розповідь про природоохоронні об'єкти Ровенської області. – Львів: Каменяр, 1988. – 86 с.
4. *Антонова Г.М., Пилипчук Є.А.* Екологічна стежка "В заплаві річки Стир": Путівник. – Ровно: Облполіграфвидав, 1990.
5. *Атлас Ровенської області /* Редколег. І.М. Коротун, М.В. Корбутяк і ін. – М.: ГУГК, 1985. – 32 с.
6. *Безуглий А.М., Співачевський І.Г.* Шкільний геологічний словник-довідник. – К.: Рад. школа, 1976. – 164 с.
7. *Географический энциклопедический словарь: Понятия и термины /* Гл. ред. А.Ф. Трешников. – М.: Сов. энциклопедия, 1988. – 432 с.
8. *Географічна енциклопедія України.* – Т. 1-3. – К.: УЕ, 1989 - 1993.
9. *Географічне краєзнавство: сучасний стан і перспективи.* – Житомир: Редак.-видав. підприємство "Льонок", 1992. – 88 с.
10. *Дем'янчук Г.С.* Біля джерел. – Львів: Каменяр, 1980. – 119 с.
11. *Дем'янчук Г.С.* Над Горинь-рікою. – Львів: Каменяр, 1977. – 87 с.
12. *Добржицкий Б.С., Кондратьев Б.А.* Практические работы по физической географии в средней школе. – М., 1980. – 126 с.
13. *Жупанський Я.І., Круль В.П.* До питання про географічні засади сучасного національного краєзнавства // Український географічний журнал. – 1993. – № 3. – С. 52-55.
14. *Заставецька О. В.* Збірник задач з фізичної географії: Навч. посібник для учнів 6–8 класів. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1996. – 40 с.
15. *Корнєєв В.П.* Вивчення географії своєї області (Методичний лист). – К.: Рад. школа, 1991. – 31 с.
16. *Коротун І.М., Коротун Л.К.* Географія Рівненської області. – Рівне, 1996. – 274 с.
17. *Костриця М.Ю.* Туристсько-краєзнавча робота в школі. – К.: Рад. школа, 1985. – 128 с.
18. *Костриця М.Ю., Обозний В.В., Чирка В.Г.* Природні і виробничі комплекси: Посібник для вчителів. – К.: Рад. школа., 1988. – 124 с.
19. *Костриця М.Ю., Обозний В. В.* Шкільна краєзнавчо-туристична робота: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995. – 223 с.
20. *Краеведение: Пособие для учителя /* Под ред. А. В. Даринского. – М.: Просвещение, 1987. –158 с.
21. *Крачило М.П.* Краєзнавство і туризм: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1994. – 191 с.
22. *Кугукало І.А.* Ровенська область. – К.: Рад. школа, 1959. –113 с.
23. *Кукса Т.І. та ін.* Природа та господарство Рівненщини. – Рівне, 1993. – 143 с.
24. *Ларионов А.К.* Занимательное грунтоведение. – М.: Недра, 1984. – 136 с.
25. *Лярский П.А.* Пособие по краеведению. – Минск: Высшая школа, 1966. – 239 с.
26. *Мартинюк В.О., Ільїн Л.В.* Основи екологічних знань: Словник-довідник (Навч. посібник). – Рівне: Держ. редак. -видав. підприємство, 1993. –165 с.
27. *Мартинюк В.О., Сокол Т.К.* Нетрадиційні форми вивчення географічної номенклатури Рівненщини // Нова педагогічна думка. – Рівне, 1996. – № 3. – С. 18–19.
28. *Мартинюк В.О., Сокол Т.К.* Краєзнавчі задачі з фізичної географії // Нова педагогічна думка. - Рівне, 1997.- №1.- С.57–58.
29. *Маца К.О.* Задачі і вправи з географії. – К.: Рад. школа, 1974. –150 с.
30. *Меньчуков А.Е.* В мире ориентиров. – М.: Мысль, 1966. – 284 с.
31. *Меремінський А.Й.* Екологічна стежка "Природно-антропогенний комплекс "Оржів-Суськ": Путівник. – Рівне, 2000.

32. *Меремінський А.Й., Лех А.А.* Екологічна стежка “Ефемероїди Рівненщини”. Путівник. – Рівне: Держ. редак.- видав. під-во, 1993.
33. *Методика проведення досліджень на екологічній стежці “По державному ботанічному заказнику “Вишнева гора” та його околицях”* / Грищенко Ю.М. та ін.– Рівне, 1994. – 38 с.
34. *Мешечко Е.Н.* Географическое краеведение: Учеб. пособие для пед. ин-тов. – Минск: Вышэйш. шк., 1986.– 114 с.
35. *Никонова Г.Н.* Краеведение. – М., 1984.
36. *Никонова М.А.* Практикум по географическому краеведению: Учеб. пособие для студ. пед. ин-тов – М.: Просвещение, 1986. – 127 с.
37. *Новак В.О., Савчук О.В.* Орнітофауна Рівненської області (фауністична характеристика).– Рівне, 1991. – 24 с.
38. *Новак В.О., Савчук О.В.* Птахи Рівненської області. – Рівне, 1992.
39. *Падалка І.А.* Цікава геологія. – К.: Веселка, 1991. – 112с.
40. *Палієнко Е.Т.* Формування геоморфологічних знань у школярів. – К.: Рад. школа, 1982. – 128 с.
41. *Пічугін Б.В., Федченко Ю.І.* Шкільний визначник мінералів і гірських порід. – К.: Рад. школа, 1982. – 136 с.
42. *Полевая гидрология* (методическое пособие для руководителей туристско-краеведческих кружков). – К.: РСЮТ, 1991. – 78 с.
43. *Природа Ровенської області* / За ред. К.І. Геренчука. – Львів: Вища школа, 1976. – 156 с.
44. *Природно-заповідний фонд Ровенської області* / Укладач Г.Й. Костів. – Ровно: Облполіграфвидав, 1987. – 48 с.
45. *Проходчик А.Ф.* Практикум по краеведению. – Минск, 1981. – 71 с.
46. *Процик І.Г., Овчаренко І.М.* Дослідницька робота на географічному майданчику (Методичні рекомендації). – Тернопіль, 1995.– 45 с.
47. *Прус І.Т.* Краєзнавча робота в школі. – К.: Рад. школа, 1984. – 112 с.
48. *Пугач Ф.І.* Вивчення ґрунтів у курсі географії середньої школи. – К.: Рад. школа, 1966. –81 с.
49. *Пура Я.О.* Походження назв населених пунктів Рівненщини. – Львів: Світ, 1990. –144 с.
50. *Рычков П.А.* Дорогами южной Ровенщины. – М.: Искусство, 1989. – 175 с.
51. *Савчук Р.І.* Загальне землезнавство з основами краєзнавства: Навч.посібник – Рівне, 1996. – 324 с.
52. *Савчук Р.І.* Загальне землезнавство та краєзнавство (Посібник). – Рівне, 1994. – 108 с.
53. *Сафіулін А.З.* Географическое краеведение в общеобразовательной школе: Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1979. – 127 с.
54. *Сербін Г.* Ровенщина. Історико-краєзнавчий нарис. – Львів, 1970.
55. *Справочник школьника. География* / Сост. Т. С. Майорова. – М.: Слово; ТКО АСТ, 1996. – 576 с.
56. *Строев К.Ф.* Краеведение. – М.: Просвещение, 1974. –144 с.
57. *Тетерський Т.Б.* Практичне використання географічних спостережень у школі. –К.: Рад. школа, 1968. – 118 с.
58. *Туристско-краеведческие кружки в школе: Методические указания для руководителей* / Под ред. В.В. Титова. – М.: Просвещение, 1988. – 160 с.
59. *Тыкул В.И.* Спортивное ориентирование: Пособие для руководителей кружков и внешкольных учреждений. – М.: Просвещение, 1990. – 159 с.

ЗМІСТ

1. Географічне положення, межі та розміри.....	3
2. Геологічна будова і рельєф.....	12
3. Корисні копалини.....	19
4. Клімат.....	24
5. Внутрішні води.....	32
6. Ґрунти.....	44
7. Рослинність і тваринний світ. Охорона природи.....	48
8. Природні територіальні комплекси.....	56
Список рекомендованої літератури.....	60

Навчально-методичне видання

Дарія Василівна Лико
Віталій Олексійович Мартинюк
Роман Іванович Савчук
Тетяна Костянтинівна Сокол

**КРАЄЗНАВСТВО:
Фізична географія
Рівненської області**

Комп'ютерний набір та верстка: В.А. Зданевич, В.О. Мартинюк

Здано до друку 29.10.2013 р. Підписано до друку 30.10.2013 р.
Друк різнограф. Ум. друк. арк. 3.2
Наклад 300 прим. Зам. № 388/2

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12,
тел. 26-48-83